

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2007 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2008—2011

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä toukokuuta 2007 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2008—2011 (VNS 1/2007 vp).

Lausunnot

Eduskunnan muut erikoisvaliokunnat ovat voineet antaa valtiovarainvaliokunnalle toimialaansa koskevan lausunnon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2008—2011. Lausunnon ovat antaneet

- perustuslakivaliokunta PeVL 4/2007 vp
- ulkoasiainvaliokunta UaVL 1/2007 vp
- hallintovaliokunta HaVL 8/2007 vp
- lakivaliokunta LaVL 8/2007 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 3/2007 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 5/2007 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 2/2007 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 1/2007 vp
- sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta StVL 5/2007 vp
- talousvaliokunta TaVL 7/2007 vp
- tulevaisuusvaliokunta TuVL 1/2007 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 1/2007 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 2/2007 vp.

Asiantuntijat

Valtiovarainvaliokunnassa ja valiokunnan jaostoissa ovat olleet kuultavina

- valtiosihteeri Timo Reina, budjettipäällikkö Hannu Mäkinen, apulaishallintopäällikkö Markus Sovala, budjettineuvos Raija Koskinen, budjettineuvos Arto Merimaa ja budjettineuvos Jouko Narikka, valtiovarainministeriö
- alivaltiosihteeri Hannu Himanen, taloussuunnittelupäällikkö Mikko Patosuo, apulaissosiaalipäällikkö Juhani Toivonen, taloussuunnittelija Katja Bordi ja tarkastaja Jenni Hellström, ulkoasiainministeriö
- oikeusministeri Tuija Brax ja talousjohtaja Harri Mäkinen, oikeusministeriö
- kansliapäällikkö Ritva Viljanen, talousjohtaja Jukka Aalto, suunnittelujohtaja Arto Kujala, pelastusylivohtaja Pentti Partanen, vara-amiraali Jaakko Smolander, ylivohtaja Pentti Visanen ja hallitusneuvos Arto Sulonen, sisäasiainministeriö
- puolustusministeri Jyri Häkämies, talousjohtaja Timo Norbäck ja neuvotteleva virkamies Timo Rivinoja, puolustusministeriö
- opetusministeri Sari Sarkomaa, kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin, ylivohtaja Sakari Karjalainen ja suunnittelupäällikkö Kirsi Kangaspunta, opetusministeriö
- maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila, kansliapäällikkö Jarmo Vaitinen, maatalousneuvos Esko Juvonen ja vanhempi hallitussihteeri Kari Valonen, maa- ja metsätalousministeriö

- liikenneministeri Anu Vehviläinen, ylijohtaja Juhani Tervala ja kansainvälisten asiain neuvos Jouko Alaluusua, liikenne- ja viestintäministeriö
- kansliapäällikkö Erkki Virtanen, osastopäällikkö Kalle J. Korhonen, talousjohtaja Eero Murto ja neuvotteleva virkamies Mika Niemelä, kauppa- ja teollisuusministeriö
- sosiaali- ja terveysministeri Liisa Hyssälä, peruspalveluministeri Paula Risikko, hallitusneuvos Lauri Pelkonen, johtaja Sinikka Rajaniemi, apulaisosastopäällikkö Mikko Staff, neuvotteleva virkamies Minna Liuttu, neuvotteleva virkamies Heikki Palm, neuvotteleva virkamies Aune Turpeinen, finanssisihteeri Jenni Eskola ja finanssisihteeri Arto Salmela, sosiaali- ja terveysministeriö
- kansliapäällikkö Markku Wallin, ylijohtaja Marja Merimaa ja talousjohtaja Raija Saastamoinen, työministeriö
- ympäristöministeri Paula Lehtomäki, asuntonministeri Jan Vapaavuori, talousjohtaja Oili Hintsala ja kehittämisjohtaja Markku Tahvanainen, ympäristöministeriö
- ekonomisti Mikko Spolander, Suomen Pankki
- ylijohtaja Seija Ilmakunnas, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- tutkimusjohtaja Kari Alho, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- ennustepäällikkö Eero Lehto, Palkansaajien tutkimuslaitos
- ekonomisti Petri Mäki-Fränti, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT
- toiminnon päällikkö Tapani Mäkinen, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- varatoimitusjohtaja Simo Jaakkola, Koneyrittäjien liitto
- osastopäällikkö Pekka Airaksinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja Martti Kallio ja johtaja Jussi Merikallio, Suomen Kuntaliitto.

Kirjallisen lausunnon ovat asiassa antaneet

- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen Liikunta ja Urheilu ry
- Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
- Suomen Yrittäjät ry.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtioneuvoston hyväksymät valtiontalouden menokehykset ovat 33 577 milj. euroa vuodelle 2008, 34 028 milj. euroa vuodelle 2009, 34 226 milj. euroa vuodelle 2010 ja 34 409 milj. euroa vuodelle 2011.

Kehysten valmistelun ensisijaisena lähtökohdانا on ollut hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamisen tukeminen ja vakaan talouskasvun turvaavan finanssipolitiikan jatkaminen. Kehyksen piiriin kuuluvat valtion menot ovat vuonna 2011 enintään 1,3 mrd. euroa suuremmat kuin 8.3.2007 päätetyssä valtiontalouden kehyksessä. Menojen lisäksi koostuu lisäpanos-

tuksista mm. hyvinvointipalveluihin, tulonsiirtoihin ja osaamisen edistämiseen, jotka kasvattavat kehysmenoja yhteensä 1 050 miljoonalla eurolla vuoden 2011 tasolla, sekä vuosittaisesta 300 miljoonan euron varauksesta lisätalousarviotarpeita varten. Hallitusohjelmassa myöhemmin täsmennettäväksi jätetystä 200 miljoonan euron varauksesta jää kehyspäättöksessä jakamatta 101 milj. euroa vuonna 2011. Jakamaton varaus on asetettu siten, että se on 60 milj. euroa vuonna 2008, 75 milj. euroa vuonna 2009 ja 90 milj. euroa vuonna 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Perustelut***Vaalikauden kehys**

Uudistettu valtiontalouden kehysjärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2003 alkaneen vaalikauden alussa. Kehysmenettely on osoittautunut onnistuneeksi ja toimivaksi tavaksi vakauttaa valtion taloutta ja hallita menopolitiikkaa. Joustamaton menokatko on johtanut osaltaan siihen, että valtiontalous on vuonna 2007 selvästi ylijäämäinen, vaikka vuonna 2003 ennusteet viittasivat tuntuvaan alijäämään. Järjestelmän onnistumisen kannalta on ollut myös keskeistä, että eduskunta ja hallitus ovat poliittisesti sitoutuneet menokehykseen.

Hallitus jatkaa kehysmenettelyä vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi. Nyt käsiteltävänä oleva kehyspäätös pohjautuu edellisen hallituksen 8.3.2007 päättämään tekniseen menokehykseen, jossa otettiin huomioon edellisen hallituksen tekemien päätösten vaikutukset tulevien vuosien menotasoon. Hallitusohjelman mukaisesti kehys on asetettu siten, että kehyksen piiriin kuuluvat valtion menot ovat vuonna 2011 enintään 1,3 mrd. euroa suuremmat kuin 8.3.2007 hyväksytyssä kehyksessä.

Hallitusohjelman mukaiset menojen lisäykset ovat yhteensä 1,55 mrd. euroa. Lisäyksistä kohdennetaan 500 milj. euroa hyvinvointipalveluihin ja tulonsiirtoihin sekä 350 milj. euroa osamisen edistämiseen. Jotta hallitusohjelman mukainen menojen lisäys voidaan toteuttaa, maaliskuussa hyväksytyn teknisen kehyksen menoista on kohdennettu uudelleen 251 milj. euroa. Kehyspäätökseen tehdään tulevina vuosina vain hinta- ja kustannustasossa ja budjetin rakenteessa tapahtuvia muutoksia vastaavat korjaukset.

Kehysmenettelyn uudistaminen

Vaikka kehysjärjestelmä on toiminut pääsääntöisesti hyvin, on siihen kohdistunut myös kritiikkiä. Arvostelu on kohdistunut etenkin siihen, että kehysmenettely ei anna mahdol-

lisuutta reagoida yllättäviin ja uusiin menotarpeisiin. Myös valtiovarainvaliokunta kiinnitti huomiota kehysjärjestelmän epäkohtiin mietinnössään VaVM 4/2006 vp. Valiokunta painotti mm. joustavuuden lisäämistä sekä sitä, että kehyskauden aikana olisi mahdollisuus määrärahojen uudelleen arviointiin niissä tilanteissa, joissa määrärahojen lähtötaso on määritelty selvästi liian alhaiseksi.

Kehysbudjetointiin on nyt tehty eräitä muutoksia, jotka antavat mahdollisuuden aiempaa joustavampaan menettelyyn menojen ajoituksen muuttuessa tai budjetoitaessa menoja uudelleen. Hallitus voi esimerkiksi arvioida menojen painopistemuutosten tarvetta poikkihallinnollisin siirtein, ja säästyneitä varoja voidaan käyttää tietyin ehdoin myös seuraavana vuonna. Myös lisätalousarviotarpeisiin on varattu aiempaa enemmän varoja ja omaisuuden myyntitulojen käytösääntöjä on hieman väljennetty. Kehysten toimivuuden parantamiseksi on myös muutettu kehysten piirissä ja ulkopuolella olevien menojen rajanvetoa. Esimerkiksi arvonlisäveromenot on siirretty kehyksen ulkopuolelle.

Valtiovarainvaliokunta on kaiken kaikkiaan tyytyväinen kehysmenettelyyn tehtyihin muutoksiin. Ne tuovat jonkin verran kaivattua joustavuutta ja parantavat määrärahojen tarkoituksenmukaista käyttöä. Muutosten ei kuitenkaan arvioida heikentävän kehysten finanssipoliittista vaikutusta. Valiokunnan mielestä kehysbudjetointia uudistettaessa olisi ollut perusteltua selkiinnyttää myös investointimenojen ja käyttömenojen kohtelua kehyksessä. Investointimenot vahvistavat koko talouden kasvupotentiaalia, ja niitä varten olisi voitu myös laatia kokonaan oma menokehys. Valiokunta katsoo, että jatkossa tulisi arvioida, miten investointi- ja käyttömenojen käsittelyä kehyksessä ja niiden budjetointia voidaan kehittää.

Eduskunta on tehnyt talousarvioesitykseen vuosittain pienehköjä lisäyksiä, joita voidaan usein pitää selkeästi useampivuotisinä — ei pelkästään meneillään olevaan budjettivuoteen kohdistuvina. Näitä menoeriä ei ole yleensä

sisällytetty määrärahaehyksiin. Budjettivalta kuuluu perustuslain mukaan eduskunnalle. Tätä taustaa vasten valtiovarainvaliokunta korostaa, että hallituksen tulee huomioida aiempaa paremmin eduskunnan budjettipäätökset.

Talouskehitys ja finanssipolitiikka

Suomen talous- ja työllisyyskehitys on ollut viime aikoina poikkeuksellisen suotuisaa, mikä antaa hyvän lähtökohdan kuluvalle vuodelle ja koko kehyskaudelle. Alkuvuoden kasvu on ollut edelleen yli 5 %, ja koko vuoden kasvuksi ennakoidaan yli 3 %. Arvioiden mukaan talouskasvun huippu on kuitenkin jo ohitettu. Vuonna 2008 talouskasvun ennakoidaan kääntyvän laskuun ja kehyskauden aikana kasvun arvioidaan hidastuvan runsaaseen 2 prosenttiin. Talouden kasvua heikentää erityisesti väestön ikääntymisestä johtuva työvoiman tarjonnan väheneminen sekä siitä johtuva tulopohjan kasvun hidastuminen. Suomen väestö ikääntyy seuraavien kahden vuosikymmenen aikana nopeammin kuin missään muussa EU-maassa.

Hallitusohjelman mukaan veroja kevennetään ja kehysmenoja lisätään kehyskauden loppuun mennessä nettomääräisesti yhteensä 3,2 mrd. euroa verrattuna maaliskuun 2007 kehyspäätökseen. Mikäli talouskasvu ja työllisyyskehitys eivät nopeudu perusuraan nähden, näin suuri finanssipoliittinen kevennys johtaa hallituskauden loppupuolella lievästi alijäämaiseen valtiontalouteen. Hallitus tavoittelee kuitenkin talousennusteita selvästi vahvempaa talouskasvua. Tavoitteena on yhden prosentin rakenteellinen ylijäämä kokonaistuotantoon nähden vaalikauden lopussa. Työllisyyttä ja valtiontalouden ylijäämää koskevien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää käytännössä yli 3 prosentin talouskasvua.

Valiokunta pitää selonteon finanssi- ja talouspolitiikan peruslinjauksia vallitsevana ja nähtävissä olevaan talous- ja suhdannekehitykseen nähden hyvinä ja kannatettavina mutta myös hyvin haasteellisina. Jotta hallituksen asettamat tavoitteet voidaan saavuttaa, talouden kasvun on oltava keskimäärin noin prosenttiyksikön ver-

ran korkeampi kuin peruslaskelmassa. Talouskasvun aikaansaaminen on kuitenkin vaikeaa tilanteessa, jossa työikäisen väestön määrä alkaa supistua ja jossa työttömyys on suurelta osin rakenteellista.

Valiokunta korostaa, että hallituksen on seurattava linjatun talouspolitiikan suhdetta työllisyystavoitteeseen ja oltava tarvittaessa valmis reagoimaan nopeastikin.

Valiokunta tukee menotalouden kokonaiskehitystä koskevia linjauksia ja pitää hyvänä ja tarkoituksenmukaisena, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien etuuksia korotetaan jo kehyskauden alussa. Kehyspäätöksen mukaan jo ensi vuonna korotetaan kansaneläkkeitä, lapsilisän yksinhuoltajakorotusta sekä opintorahaa.

Valiokunta toteaa, että hallituksen asettamien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää erittäin määrätietoisia toimenpiteitä, joilla parannetaan tuottavuutta ja tehostetaan työvoiman tarjontaa. On myös tärkeää, että julkisten menojen kasvu pysyy nykyisessä suhdannetilanteessa kohtuullisena. Kehyspäätöksen mukaan menot kasvavat kehyskaudella keskimäärin noin prosentin vuodessa, mitä voidaan pitää varsin maltillisena. Menoja pyritään hillitsemään kunta- ja palvelurakennehankkeen sekä valtion tuottavuusohjelman avulla. Valiokunta pitää tässä tilanteessa tärkeänä, että määrärahojen lisäykset ja veronkevennykset painottuvat kehyskauden loppupuolelle, jotta vakaa suhdannekehitys voidaan varmistaa.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisäksi suotuisaa suhdannekehitystä maailmantaloudessa sekä globalisaation aiheuttamien sopeutuspaineiden hyvää hallintaa. Myös tulosopimusten tulisi olla maltillisia.

Ikääntymiseen liittyvien kustannusten kasvaessa talouskasvu on pitkällä aikavälillä entistä haasteellisempaa. Valiokunta viittaa hiljattain Suomessa vierailleen IMF:n asiantuntijaryhmän 31.5.2007 päiväämään muistioon. Asiantuntijaryhmä suosittelee aiempaa tiukempaa otetta julkisen talouden hoidossa ja katsoo, että pitkällä aikavälillä väestön ikääntymisen kustannukset edellyttävät rahoitusaseman kohe-

nemistä noin 2 prosentilla BKT:stä suhteessa viralliseen ennustearaan. Asiantuntijaryhmä pitää Suomen taloustilannetta kuitenkin monessa suhteessa erittäin hyvänä.

Työllisyys

Vahvan talouskasvun keskeisin uhka on työvoiman riittämätön saatavuus. Näin siitä huolimatta, että työttömyys on joillakin alueilla edelleen merkittävää ja työllisyysaste verraten alhainen. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on, että työllisyys paranee 80 000—100 000 henkilöllä vaalikauden loppuun mennessä. Tällöin työllisyysaste nousisi noin 72 prosenttiin vaalikauden lopulla.

Kehyspäätökseen sisältyy työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin tarkoitettujen määrärahojen osalta suuri muutos. Työvoimapolitiisten toimenpiteiden määrärahoja vähennetään ja työllisyysmäärärahoja suunnataan uudelleen siten, että ne painottuvat kustannus-hyötysuhteeltaan edullisempiin toimiin. Tarkoituksena on mm. siirtää painopistettä yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimapolitiiseen koulutukseen sekä yksityisen sektorin tukityöllistämiseen. Vastaavasti valmentavaa koulutusta sekä valtio- ja kuntasektorin tukityöllistämistä vähennetään.

Valiokunta toteaa, että työllisyyden lisääntyminen tilanteessa, jossa työvoima alkaa samanaikaisesti voimakkaasti vähentyä, on erittäin haasteellista. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttääkin monipuolisia toimenpiteitä, joilla työnteen kannustavuutta parannetaan ja joilla työttömien, ikääntyvien työntekijöiden sekä myös nuorempien ikäluokkien työpanos saadaan aiempaa paremmin työmarkkinoiden käyttöön.

Valiokunta pitää myös perusteltuna, että voimavaroja suunnataan toimenpiteisiin, joilla edistetään työttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille ja työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvutta. Työvoiman saatavuutta on tehostettava edistämällä myös työperusteista maahanmuuttoa ja parantamalla jo Suomessa asuvien maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Työvoiman saatavuus edellyttää

lisäksi kasvukeskusten asuntopolitiikan tehostamista.

Valiokunta katsoo, että edellä mainittua tavoitetta tukee työ- ja elinkeinoministeriön perustaminen sekä lisääntyvä panostus osaamiseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Valiokunta katsoo, että demografian haasteisiin vastaamiseksi hallituksen olisi tehostettava toimia elinikäisen työajan jatkamiseksi. Tämä edellyttää myös työllisyys-, sosiaali- ja terveyssektoreiden välistä yhteistyötä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että työllisyysmäärärahojen vähennyksillä ja uudelleen suuntaamisilla voi olla vaikutuksia kaikkein huonoimmassa työllisyysasemassa olevien työttömien ja syrjäseuduilla asuvien työttömien tilanteeseen. On myös otettava huomioon, että työllistämistukien tavoitteet voivat liittyä elämän hallinnan parantamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn, joiden onnistumista on vaikeampi mitata ja arvioida.

Valiokunta pitää siksi tärkeänä, että työvoimapolitiittiset toimet ovat riittävän varhaisia ja nopeita, jotta työttömyyden pitkittyminen ja työmarkkinoilta syrjäytyminen voidaan välttää. Valiokunta korostaa myös tehokkaan työnvälityksen merkitystä sekä työelämälähtöistä koulutusta, jotta avoimet työpaikat ja työnhakijat kohtaavat. Välityömarkkinoiden toimivuutta on niin ikään parannettava ja luotava edellytyksiä matalan kynnyksen työllistämiseksi. Lisäksi tarvitaan ennakkoluulotonta ja uutta ajattelua.

Kehyspäätöksen mukaan *työllisyyspoliittiset investointituet* vähenevät nelivuotiskauden aikana asteittain lähes neljännekseen nykyisestä. Investointituet ovat olleet erityisen merkittäviä maan itäisille ja pohjoisille alueille. Työllisyyspoliittisten investointitukien vähenemisestä huolimatta on tärkeää, että alueiden kehitykselle ja työllisyydelle tärkeisiin investointeihin voidaan myös jatkossa eri tavoin ohjata valtion tukea.

Kehyspäätöksen mukaan *ammatillista peruskoulutusta* laajennetaan määräaikaaisesti keskimäärin 2 000 opiskelijalla vuodesta 2008 alkaen. Valiokunta pitää koulutuspaikkojen lisäämistä erittäin hyvänä, sillä ammattitaitoi-

sen työvoiman puute on todettu merkittäväksi kasvun esteeksi paitsi rakentamisessa myös teollisuudessa ja eräillä palvelualoilla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ammatillisen koulutuksen suosio on viime aikoina kasvanut samalla kun lukion suosio on jonkin verran laskenut. Käytännössä olisikin tarvetta vielä noin 2 000—4 000 ammatillisen opiskelupaikan lisäämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen paikkatarvetta seurataan ja tarvittaessa arvioidaan vielä uudelleen. Vastaavasti on tärkeää seurata ja arvioida myös oppisopimuskoulutuksen tarjonnan riittävyyttä.

Peruspalvelubudjetti ja kuntatalous

Hallituskauden kattavalla peruspalveluohjelmalla ja siihen liittyvällä vuosittaisella peruspalvelubudjettitarkastelulla on tarkoitus parantaa kuntien tehtävien ja velvoitteiden rahoituksen tasapainoa. Peruspalveluohjelman pääpaino on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen lakisääteisissä valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluvissa palveluissa. Niiden kustannukset muodostavat yli kolme neljäsosaa kuntien kokonaismenoista.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että peruspalveluohjelman asema on vakiintunut ja että se saa myös lainsäädännöllisen pohjan kuntalain muutoksen yhteydessä vuoden 2008 alusta lukien. Valiokunnan mielestä peruspalveluohjelman asemaa tulee edelleen vahvistaa, jotta kuntien rahoitusasema voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon arvioitaessa kuntien mahdollisuuksia uusien velvoitteiden hoitamiseen.

Valtionosuuksiin tehdään vuonna 2008 täysimääräinen indeksikorotus, mikä on kuntatalouden kannalta tervetullut muutos aiempiin vuosiin nähden; täysimääräinen indeksikorotus lisää valtionosuuksia yhteensä 238 miljoonalla eurolla. Kuntien peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat valtionavut kasvavat kehyskaudella noin 813 miljoona euroa vuoteen 2007 verrattuna. Valtionosuuksia kasvattaa myös uusimuotoinen valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, joka lisää valtionosuuksia yhteensä 252 milj. euroa. Kunnille maksetta-

vat sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet kasvavat kehyskaudella yhteensä 612 milj. euroa ja opetus ja kulttuuritoimen valtionosuudet yhteensä 200 milj. euroa.

Valiokunta on tyytyväinen, että kuntataloutta vahvistetaan. Saadun selvityksen mukaan kuntatalouden arvioidaan olevan lähellä tasapainoa koko kehyskauden ajan. Tästä huolimatta on kuitenkin suuri riski, että kuntien rahoitustilanne alkaa heikentyä. Kuntien toimintamenojen kasvuksi arvioidaan keskimäärin 4,6 % vuodessa, mutta monilla kunnilla on tätäkin suurempi menojen kasvupaine. Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvuennuste vuosille 2008—2011 on lähes 0,5 prosenttiyksikköä maaliskuun kehyspäätöksen arviota korkeampi. Menokehitys saattaa muodostua vielä tätäkin nopeamaksi esimerkiksi hoitohenkilökunnan palkan korotusten vuoksi. Menopaineiden lisäksi kuntatalouden rahoituksen kestävyttä uhkaa pysyvä veropohjan heikkeneminen, kun työvoiman väheneminen koko kansantalouden tasolla alkaa rajoittaa talouskasvua.

Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kunta- ja palvelurakennemuutosten toteuttamista jatketaan määrätietoisesti hyväksytyn puitelain, päätettyjen kriteerien ja aikataulun mukaisesti. Hankkeen etenemistä on myös seurattava ja arvioitava säännöllisesti. Tuottavuuden ja palvelutarjonnan parantamiseksi on keskeistä, että kuntarakennetta ja kuntien yhteistoimintaa vahvistetaan.

Edessä olevat sosiaali- ja terveydenhuollon haasteet ovat mittavia, ja valtionosuuksien korotuksista huolimatta kuntien resurssit voivat osoittautua riittämättömiksi. Valiokunta pitää siksi erittäin tärkeänä, että valtionosuudet kohdentuvat hallitusohjelmassa ja kehyspäätöksessä tarkoitetulla tavalla palvelujärjestelmän kehittämiskohteisiin.

Hallitusohjelman mukaan hallituskaudella toteutetaan *asiakasmaksujen* jälkeensääntöisyyden huomioiva sosiaali- ja terveydenhuollon maksu-uudistus. Uudistus lisää kuntien tuloja noin 60 milj. euroa, jota vastaava vähennys tehdään kehyspäätöksen mukaan sosiaali- ja ter-

veydenhuollon valtionosuuksista 1.8.2008 lukien.

Valiokunta korostaa, että asiakasmaksuja koskevien ratkaisujen on oltava sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Esimerkiksi kokopäivähoidon mahdollinen vähimmäismaksu on toteutettava siten, että lastensuojelullisin yms. perustein lapsella on jatkossakin oikeus maksutomaan kokopäivähoitoon.

Valiokunta kiinnittää huomiota *henkilöstön saatavuuteen*. Kuntien henkilöstön määrän arvioidaan lisääntyvän noin 4 000 henkilöllä vuosittain, mikä johtuu pääosin sosiaali- ja terveystoimen arvioidusta lisätarpeesta. Kunta-alan eläkepoistuma kasvaa voimakkaasti lähivuosina. Vuoteen 2025 mennessä eläkkeelle siirtyy arviolta yhteensä 271 000 kunta-alan työntekijää, mikä on yli puolet kuntien nykyisestä työntekijämäärästä. Nyt eläkkeelle siirtyy jo 12 000 henkilöä vuodessa.

Valiokunta korostaa, että henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi on entistä selkeämmin painostettava julkisen sektorin houkuttelevuuteen ja työehtojen parantamiseen. On myös tärkeää huolehtia ammattihenkilöiden koulutusmäärien riittävydestä ja koulutuksen tarkoituksenmukaisesta kohdentumisesta.

Valiokunta pitää hyvänä, että *ikäluokkien pienemmisestä johtuva laskennallinen säästö*, noin 80 milj. euroa, kohdennetaan koulutuksen laadun kehittämiseen. Valiokunta pitää kuitenkin välttämättömänä, että kohdennus toteutetaan siten, että tavoitteeksi asetettu opetusryhmien koon pienentäminen sekä tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen myös käytännössä toteutuu. Valiokunta korostaa, että hallituksen tulee löytää sellainen malli, että tavoite toteutuu kuntataloutta heikentämättä.

Hallitusohjelman mukaan *kuntien harkinnanvaraista rahoitusavustusjärjestelmää* jatketaan, mutta avustusten taso laskee merkittävästi kehyskauden loppua kohden.

Valiokunta toteaa, että kuntatalouden vahvistumisesta huolimatta monien kuntien taloudellinen tilanne on edelleen huono; vuonna 2006 vuosikate oli negatiivinen vielä 78 kunnassa. Kuntatalouden eriytyminen onkin keskeinen

ongelma, jonka ratkaisemiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota mm. valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Myös harkinnanvaraisten avustusten käyttöön tulee olla mahdollisuus jatkossakin, sillä yksittäisessä kunnassa voi syntyä äkillisiä ja huomattavia taloudellisia vaikeuksia esimerkiksi suurten irtisanomisten tai erikoissairaanhoidon menojen kasvun vuoksi.

Kuntien laajasta itsehallinnosta johtuen huomattava osa julkisista menoista on keskitetyn päätöksenteon ulkopuolella. Määrärahakehyksillä ei siten voida kovin tehokkaasti säädellä koko julkista taloutta eikä kokonaisverorasitusta. Valiokunnan mielestä kehysbudjetoinnin tapaisia menettelyjä voitaisiin ottaa käyttöön myös kuntien taloudenpidossa esimerkiksi peruspalveluohjelmaa vahvistamalla.

Valtion tuottavuusohjelma

Valtionhallinnon tuottavuuden parantamiseksi hallituksen tarkoituksena on jatkaa edellisen hallituksen tuottavuusohjelman toteuttamista. Kehyskaudella 2008—2011 tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden on arvioitu pienentävän henkilöstötarvetta yhteensä noin 8 500 henkilötyövuodella. Hallitus tarkastelee tuottavuusohjelman tilannetta ensi syksynä ja tekee asiaa koskevat uudet päätökset kehyspäätöksen yhteydessä keväällä 2008. Tavoitteena on, että uusilla toimenpiteillä valtion henkilöstömäärää voitaisiin pienentää vielä 4 800 henkilötyövuodella.

Valiokunta pitää julkisen talouden ja valtionhallinnon tuottavuuden parantamista tarpeellisenä mutta kiinnittää huomiota myös siihen, että mahdollisuudet tuottavuuden lisäämiseen ovat eri aloilla ja alueilla hyvin erilaiset. On myös tärkeää, että tuottavuusohjelman toimeenpanon lähtökohtana on virastojen ja laitosten kyky suoriutua tehtävistään. Tuottavuusohjelma ei saa olla vain henkilöstömäärän supistamista ja toimintojen ulkoistamista. Työn tuottavuutta parannettaessa on myös syytä kiinnittää erityistä huomiota hyvään henkilöstöpolitiikkaan sekä tekijöihin, joilla parannetaan työssä jaksamista ja työviihtyvyyttä. Näin voidaan edistää ikäänty-

neiden jaksamista työelämässä ja vähentää työvoimapulaa.

Valiokunta toteaa, että se arvioi lisävähennyksiä ja niiden ajoitusta seuraavan kehyskäsitelyn yhteydessä.

Muita havaintoja

Moniin hallitusohjelmassa ja kehyspäätöksessä mainittuihin uudistuksiin liittyvä lainvalmistelu sekä hallinnollisten ohjeiden laatiminen on vielä kesken. Työmarkkina- ja suhdannetilanne huomioon ottaen valiokunta pitää myös perusteltuna, ettei verotusta koskevien muutosten ajoitusta ole vielä päätetty. Valiokunta katsoo kuitenkin, että seuraavan budjettiriihen yhteydessä tulisi linjata työmarkkina- ja suhdannepolitiikasta vähiten riippuvaisten verouudistusten ajoitus.

Valiokunta on seuraavassa käsitellyt eräitä keskeisiä eri hallinnonaloja koskevia kysymyksiä.

Kehitysyhteistyön rahoitus

Sekä Vanhasen II hallituksen ohjelmassa että kehyspäätöksessä lähdetään Suomen kehitysyhteistyömenojen määrätietoisesta kasvattamisesta. Suomen kehitysyhteistyön toteuttamisen kannalta euromääräisten panostusten kasvu ja tuloksellinen kehityspolitiikka ovat olennaisia tekijöitä. Prosentuaalisilla tavoitteilla on kuitenkin oma merkityksensä pitkäjänteisen määrärahakehityksen ylläpitäjänä sekä Suomen kansainvälisen maineen ja vaikutusvallan kannalta.

Suomi on aiemmin tavoitellut kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamista 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2010 mennessä. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus varmistaa määrärahakehityksen, joka vie Suomen kohti 0,7 prosentin tavoitetta, mutta hallitusohjelmassa ei ole asetettu tavoitteelle määräaikaa. Suomi on sitoutunut EU:n yhteiseen linjaukseen kehitysyhteistyömenojen vähimmäistasoista. Tämän linjauksen mukaan ne jäsenvaltiot, joissa kehitysyhteistyö ei ole vielä noussut

0,51 prosenttiin, sitoutuvat saavuttamaan kyseisen tason vuoteen 2010 mennessä.

Kehyspäätöksen mukaan kehitysyhteistyömenoja kasvatetaan kehyskaudella 6,5 miljoonalla eurolla vuosittain siten, että vuonna 2011 niiden kokonaismäärä on 928 milj. euroa. Kaa-vailla kehitysyhteistyömäärärahojen korotuksilla Suomi saavuttaa kehitysyhteistyömenojen 0,51 prosentin vähimmäistason vuonna 2010, mutta hyvin täpärästi. Mikäli hallitus onnistuu pyrkimyksessään ylläpitää vahvaa talous- ja työllisyyskehitystä, ylittyy talouden 2 prosentin kasvuennuste. Tämä merkitsee myös kehitysyhteistyötavoitteen alittumista vuonna 2010.

Valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä, että euromääräisten lisäysten ohella hallitus sitoutuu täyttämään 0,51 prosentin kehitysyhteistyömäärärahatavoitteen vuonna 2010.

Veikkausvoittovarojen käyttö

Valiokunta viittaa eduskunnan yksimielisesti hyväksymään lausumaan valtion kuluvan vuoden talousarvion yhteydessä (VaVM 41/2006 vp). Siinä eduskunta edellytti, että lakisääteisten valtionosuuksien lisäykset osoitetaan tulevissa talousarvioissa yleisistä budjettivaroista katettaviksi. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä, että jakosuhdelakia ei muuteta.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että kehyspäätöksen mukaan osana hallitusohjelmassa päätettyä 250 miljoonan euron uudelleen kohdennusta valtionavustukset yksityisoikeudellisten taidelaitosten tilakustannuksiin sekä Kansallisteatterin lainanhoitokulut siirretään maksettaviksi veikkausvoittovaroista.

Liikenneväylien kehittäminen ja rahoitus

Valtiovarainvaliokunta kiinnitti viime vaalikauden aikana poikkeuksellisen paljon huomiota liikenneväylien kehittämiseen ja rahoitukseen. Tämä johtui siitä, että viime vaalikauden alussa hyväksytty menokehys ei ottanut lainkaan huomioon liikenneväylien kehittämistarpeita. Viime vaalikaudella käynnistettiin kuitenkin poikkeuksellisen monta kehittämishanketta, mutta jokaisen hankkeen rahoituksesta päätettiin erikseen.

Päätöksenteko oli siksi lyhytjäteistä ja vaikeasti ennustettavaa. Liikennepoliittinen ministeriöryhmä laati vaalikauden alussa investointisuunnitelman (LVM:n julkaisu 7/2004), joka antoi sinänsä hyvän pohjan pitkäjänteiselle päätöksenteolle. Investointisuunnitelmaan ei kuitenkaan liittynyt sitovasti hyväksyttyä rahoitussuunnitelmaa, eikä se siksi lisännyt päätöksenteon pitkäjänteisyyttä.

Hyväksyessään kuluvan vuoden talousarvion eduskunta edellytti, että keväällä 2007 alkavalla hallituskaudella määrärahakehys sisältää jo alusta lähtien riittävät määrärahat liikenneväylien pitkäjänteiseen kehittämiseen ja kunnosapitoon sekä joukkoliikenteen parantamiseen.

Nyt käsiteltävänä olevaan kehyspäätökseen ei sisälly selkeää tasokorotusta perusväylänpitöön eikä päätöksiä uusista kehittämishankkeista, vaan hallitusohjelman mukaan hallitus laatii ensin selonteon liikennepoliittikan pitkän aikavälin suuntaviivoista. Selontekoon on tarkoitus sisältyä mm. tämän vaalikauden väyläinvestointiohjelma sekä liikennejärjestelmän kokonaisuuden hallintaan perustuvan pitkäjänteisen liikenteen ja infrastruktuurin kehittämis- ja investointiohjelma. Samassa yhteydessä selvitetään budjettirahoitusta täydentävien rahoitusmallien käyttöönotto väyläinvestointeihin. Kehykseen on nyt varattu rahoitusta uusille liikennehankkeille vasta vuonna 2011, jolloin nyt käynnissä olevien hankkeiden rahoitustarve pienenee.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä ja perusteltuna, että liikennepoliittikan pitkän aikavälin suuntaviivat määritellään eduskunnalle annettavassa selonteossa. Näin eduskunnalla on aiempaa keskeisempi rooli päätettäessä liikennepoliittikan pitkän aikavälin linjauksista. Pitkän aikavälin linjauksista voidaan selonteon avulla päättää nykyistä sitovammin sekä yhtä hallituskautta pitemmällä aikajänteellä.

Jotta liikennepoliittisen päätöksenteon pitkäjänteisyys paranee, on välttämätöntä, että selontekoon liitetään rahoitussuunnitelma, jonka toteuttamiseen hallitus aidosti sitoutuu. Rahoitustason tulee olla riittävä sekä perusväylänpitöön että väyläverkon kehittämiseen. Valiokunta toteaa, että myös saaristoliikenteen,

merenkulun ja joukkoliikenteen toimintamahdollisuudet on turvattava.

Valiokunta kiinnittää jo tässä yhteydessä huomiota siihen, että väyläverkon vakaa rahoitus ei voi perustua sattumanvaraisiin tuloihin, kuten omaisuuden myyntituloihin tai voitontuloutukseen, vaan rahoitustason on oltava pitkäjänteisesti kestäväällä ja riittävällä tasolla.

Lainvalmistelun vahvistaminen

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 4/2007 vp) katsonut, että perustuslakiin ja Suomen kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin liittyvää asiantuntemusta on vahvistettava lainvalmistelutyössä.

Myös valtiovarainvaliokunnan mielestä oikeusministeriössä on oltava riittävästi osaamista ja asiantuntemusta lainvalmisteluhankkeisiin sisältyvien perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten tulkintakysymysten ratkaisemiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että oikeusministeriön resursseja vahvistetaan.

Ympäristö ja ilmasto

Ympäristötöiden määrärahakehys on ollut pitkään aleneva, mutta rahoitustasoa on nyt korotettu. Valiokunta on tyytyväinen rahoituksen lisäykseen, sillä kunnat eivät pysty huolehtimaan niistä kustannuksista, joita mm. saastuneiden maa-alueiden kunnostus ja siirtoviemäreiden rakentaminen niille aiheuttaa. Käytännössä määrärahatarve on edelleen moninkertainen käytettävissä oleviin resursseihin nähden. Valiokunta korostaa myös aktiivisia toimia Itämeren ravinnekuorman vähentämiseksi niin kansallisella kuin myös kansainvälisellä tasolla.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi on tarkoitus laatia uusi toimenpide- ja rahoitusohjelma, joka tähtää metsien monimuotoisuuden tilan oleelliseen parantamiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että uuden toimenpideohjelman rahoituksesta huolehditaan ohjelman valmistuttua vuoden 2007 loppuun mennessä.

Hallitusohjelmassa tehtiin lukuisia energia-, ilmasto- ja ympäristöpolitiikkaa koskevia linjauksia. Niiden tarkempi sisältö konkretisoituu

myöhemmin pitkän ajan energia- ja ilmasto-
poliittisessa strategiassa.

Valiokunta toteaa, että ilmastonmuutoksen
hidastaminen vaikuttaa jatkossa huomattavasti
koko kansantalouteen sekä useiden hallinnon-
alojen toimintaan. Valiokunta pitää siksi tär-
keänä, että ilmastonmuutokseen ja sen hidasta-
miseen liittyvien toimien taloudellisia vaikutuk-
sia tarkastellaan kehyspäätöksessä myös poikki-
hallinnollisesti.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokun-
ta ehdottaa selonteon johdosta hyväksyttäväksi
kannanoton,

*että eduskunnalla ei ole huomauttamis-
ta selonteon johdosta.*

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Hannes Manninen /kesk
vpj. Kari Rajamäki /sd
jäs. Christina Gestrin /r
Tuula Haatainen /sd
Pertti Hemmilä /kok
Bjarne Kallis /kd
Kyösti Karjula /kesk
Esko Kiviranta /kesk
Jari Koskinen /kok
Mikko Kuoppa /vas (osittain)
Reijo Laitinen /sd (osittain)
Mika Lintilä /kesk
Olli Nepponen /kok
Kirsi Ojansuu /vihr
Heikki A. Ollila /kok

Markku Rossi /kesk
Matti Saarinen /sd (osittain)
Petri Salo /kok (osittain)
Minna Sirnö /vas (osittain)
Pia Viitanen /sd (osittain)
vjäs. Hanna-Leena Hemming /kok
Reijo Kallio /sd (osittain)
Matti Kauppila /vas (osittain)
Miapetra Kumpula-Natri /sd (osit-
tain)
Lauri Kähkönen /sd (osittain)
Reijo Paajanen /kok (osittain)
Jutta Urpilainen /sd (osittain)
Tuula Väättäinen /sd (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.

VASTALAUSE 1

*Perustelut***Talous- ja finanssipoliittinen linja**

Sosialidemokraattien mielestä hallituksen talouspolitiikka ei vahvasta riittävästi kansalaisten hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä talouskehitystä. Hallituksen linjaa ei voi kuvata dynaamiseksi, vaan se luottaa liikaa markkinoiden toimintaan ja olettaa, että se kohentaa työllisyyttä riittävästi. Hallituksen esitys menokehyksiin on hallitusohjelman tavoitteisiin nähden alimitoitettu. Jo tiedossa olevat menopaineet johtavat siihen, että esitetyt kehykset ylitetään vaalikauden aikana.

Kehykset sisältävät epäoikeudenmukaiset veronkevennykset suurten omaisuuksien haltijoille. Nämä vaikuttavat helposti verosuunnitteluun ja johtavat sitä kautta ennakoitua suurempiin verotulojen menetyksiin. Tämä kehitys vaarantaa myös valtiontalouden ylijäämätavoitteen.

Sosialidemokraattien vaihtoehdon mukaan talous-, työllisyys- ja veropolitiikan linjan pää tavoitteena on työllisten määrän lisääminen 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä. Tähän päästään uskottavalla finanssipoliitikalla, joka vahvistaa luottamusta julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys. Ikääntymisen haasteeseen on varauduttava ylijäämäisen julkisen sektorin ja riittävän palvelutarjonnan avulla.

Toiseksi mielestämme työn kysyntää lisätään edistämällä talouden kasvumahdollisuuksia, lisäämällä hyödykemarkkinoiden kilpailua ja huolehtimalla kasvua ja työllisyyttä tukevan tulopolitiikan edellytyksistä työmarkkinoilla.

Kolmanneksi työn tarjontaa vahvistetaan aktivoimalla työttömiä ja työvoiman ulkopuolella olevia, kehittämällä verotuksen ja sosiaaliturvan kokonaisuutta sekä helpottamalla työn ja perheen yhteensovittamista. Lisäksi työurien on pidennettävä sekä alku- että loppupäästä.

Työmarkkinoiden kohtaantoa parannetaan työvoiman alueellista ja ammatillista liikkuvuutta helpottamalla. Työvoiman osaamistasoa kohotetaan työelämälähtöisellä koulutuspolitiikalla. Erityisen kehittämisen kohteena pitää olla ammatillinen aikuiskoulutus sekä toisen asteen ammatillinen koulutus.

Sosialidemokraattien mielestä työllisten määrän lisääminen 100 000 hengellä olisi vaatinut heti hallituskauden alussa hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen työllisyysohjelman.

Rakennusosalalla ja teollisuudessa on pulaa ammattiosaaajista. Maa- ja vesirakentamisessa on vapaita resursseja, varsinkin sen jälkeen, kun Vuosaaren sataman ja Turun moottoritien rakennushankkeet päättyvät. Näin ollen alueellisen kehityksen ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan infrastruktuurin rakentamisen jarruttamiseen ei ole ylikuumenemisesta johtuvia syitä.

Rakennuskustannukset ja asuntojen hinnat ovat nousseet. Tätä hintojen nousua vahvistaa edelleen asuntopula. Asuntojen hintojen nousu on keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja muutama muuhun kasvukeskukseen. Rakennuskustannusten nousun takana on kysynnän kasvun ohella myös rakennusaineteollisuuden kapasiteettiongelmat ja kilpailun puute.

Sosialidemokraattien mielestä on tärkeää parantaa talouden pitkän aikavälin kasvupotentiaalia sekä tuottavuutta ja luoda siten edellytykset työllisyys tilanteen kohentumiselle.

Verotus

Sosialidemokraateille verotus on keino rahoittaa julkisia menoja sekä tasoittaa tuloeroja. Verojärjestelmän on oltava selkeä, tehokas ja oikeudenmukainen. Veropohjan täytyy olla mahdollisimman laaja ja aukoton.

Työeläkkeiden rahoituksen turvaamiseksi työeläkemaksua tulee asteittain nostaa. Vastaa-

vasti työnteon veroperusteita täytyy lieventää, jotta verotus ei kiristy.

Mahdollinen veronkevennysvara on käytettävä sosialidemokraattien linjan mukaisesti ensisijassa työllisyyttä ja oikeudenmukaisuutta parantaviin uudistuksiin. Lisäksi kannatamme verotuksen rakenteen muuttamista siten, että verotuksen painopistettä siirretään pois työn verotuksesta.

Socialidemokraattien mielestä perintöveron kevennykset pitää kohdentaa pieni- ja keski-suuriin perintöihin, ei suurten omaisuuksien haltijoille. Emme hyväksy perintöveron poistamista suurten omaisuuksien haltijoilta edes sukupolvenvaihdostilanteissa. Hallituksen esittämä yritysten ja maa- ja metsätilojen sukupolvenvaihdosten yhteydessä siirtyvien perintöjen täydellinen verovapaus ei ole oikeudenmukainen. Se ei edistä työllisyyttä, mutta luo kaikesta varallisuuden verottamisesta vapaan luokan. Kaikkia kansalaisia tulee kohdella yhdenvertaisesti verotuksessa.

Perintöverotuksen epäkohdat on korjattava viipymättä leskien ja alaikäisten lasten osalta. Tavanomaisten pienten perintöjen verotusta on kevennettävä. Sekä perintöveroa että eläkkeensaajien verotusta koskevat päätökset on tehtävä seuraavassa budjettiriihessä. Hallituksen kaavailmiin uusiin ympäristöveroihin ja autoverotuksen tulevaisuuteen pitää saada myös selkeät linjaukset.

Vero- ja tulopolitiikan yhdistäminen on tuonut talouteen vakautta. Se on tuonut vakaan ostovoiman lisäyksen ja yritysten kustannuskehitykselle kaivattua pitkäjänteisyyttä. Veroratkaisujen kytkeminen osaksi tuloratkaisuja olisi ollut perusteltua myös tällä vaalikaudella.

Hallitus lupaa alentaa elintarvikkeiden arvonlisäveroa, mikä vähentää valtion verotuloja 500 miljoonalla eurolla. Tulonjaon tasaamismielessä elintarvikkeiden veronalennus on kyseenalainen, koska valtaosa veronalennukseen käytettävästä euromäärästä menee keski- ja suurituloisille, vaikka köyhimmätkin lapsiperheet ja eläkeläiset hyötyvät elintarvikkeiden arvonlisäverotuksen keventämisestä. Kaikkein pienituloisimpien taloudelliseen tukemiseen on olemassa

huomattavasti tehokkaampia keinoja kuin ruuan arvonlisäverokannan alentaminen.

Elinkeinopolitiikka

Valtiontalouden tarkistettut kehykset eivät anna uutta tietoa energian ja erityisesti bioenergian lähivuosisien toimenpideohjelmasta sekä rahoituksesta. Kehysesityksessä ei pohdita, mikä on tukien ohjaava vaikutus ja mikä osuus jää markkinaehtoiseen kehittämiseen maan eri osissa. Avoimeksi jää myös se, saavuttaako Suomi näillä panostuksilla ja toimenpiteillä EU:n asettamat tavoitteet.

Yrityspolitiikassa hallitus hyödyntää edellisen hallituksen hyvää valtiontalouden kassatilannetta ripottelemalla tukirahoja ympäri maata ilman määrätietoista teollistamispolitiikkaa ja palvelujen kehittämisen uusia linjauksia. Liian paljon jätetään tulevien vuosien budjettipäätösten varaan. Matkailun edistämiskeskus (MEK) ajetaan alas, mikä heikentää matkailuelinkeinon kehittämistä Suomessa ja markkinointia ulkomailla.

Kuluttajien oikeusturva on tullut entistä vaikeammaksi vuosi vuodelta. Kuluttajien asemasta hallitus ei juuri välitä. Kuluttajille kuluttajariitojen vieminen oikeuteen on liian kallista, siksi kuluttajaneuvonnan kehittäminen maan eri osissa on erittäin tärkeää.

Velkaantuminen on paheneva ongelma. Talous- ja velkaneuvontaan ja kuluttajajärjestöille varatut määrärahat pysyvät koko kehyskauden samalla tasolla. Velkaneuvonnan resursseja pitää vahvistaa maan eri osissa.

Hallitus keskittyy omistajapolitiikkaan lähinnä omaisuuden myymiseen. Valtioyhtiöiden myyntituloista voidaan neljän vuoden aikana käyttää 600 milj. euroa osaamista, innovaatioita ja talouden kasvua edistäviin tarkoituksiin. Selkeätä linjaa tai tavoitteita valtion omistajapolitiikassa ja uuden yritystoiminnan luomisessa ei ole esitetty.

Kunnat

Edellisen hallituksen kuntapanostukset vuodelle 2007 olivat suurimmat 15 vuoteen, yli 400

milj. euroa. Hallitus maksoi kunnille kaikki niiden saatavat. Kustannustenjaon tarkistuksen viimeinen erä, 185 milj. euroa maksetaan etuajassa tänä vuonna. Nykyinen hallitus sai kuntataloudenkin osalta hyvän perinnön.

Hallitus luottaa hyvän talouskehityksen jatkuvan ja sen myötä kuntien verotulojen kasvavan niin reippaasti, että valtion tukea kunnille voidaan leikata eikä uusien tehtävien kunnille aiheutuvien menojen kasvua tarvitse täysimääräisesti kompensoida.

Kuntien menot kasvavat peruspalveluohjelman (PPO) mukaan runsaat 5 mrd. euroa hallituskaudella. Näiden menojen kattamiseen varattu valtionosuuksien kasvu on hieman alle 1 mrd. euroa eli alle viidennes kuntien ennakoidusta rahoitustarpeesta. Kuntien on siis itse kerättävä kokoon tarvittavat runsaat 80 %. Valtionosuuksien lisäykset ajoittuvat lähes kokonaan ensi vuodelle. Tämän jälkeen kunnat jäävät käytännössä omilleen.

Koulutuksen laatua esitetään nyt parannettavaksi 80 miljoonalla eurolla, joka muutoin säästyisi valtionosuuksista, kun ikäluokat pienevät. Jos tämä summa käytetään valtionosuuksien lisäämiseen nostamalla opetuksen yksikköhintoja, kasvavat kuntien menot peräti 200 miljoonalla eurolla. Koko prosessista seuraa, että kuntatalouden tilanne kiristyy entisestään. Kuntien palvelumaksuja sosiaali- ja terveydenhuollossa nostetaan niin, että vuodesta 2009 alkaen ne tuottavat kunnille 60 milj. euroa vuodessa nykyistä enemmän. Kuitenkin kuntien valtionosuuksia vastaavasti vähennetään. Näin menetellen kuntien taloustilanne ei kohene lainkaan. Sen sijaan maksujen korotuksilla lisätään eriarvoisuutta kansalaisten kesken.

Hallituksen politiikalla ei kyetä hoiva- ja hoitoalan tilanteen helpottamiseen tai järkevään kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes on arvioinut ikääntymisen aiheuttavan henkilöstön lisätarvetta niin, että jo tällä hallituskaudella tarvittaisiin sosiaali- ja terveysalalle 20 000 henkilöä lisää.

Valtion ja kuntien on huolehdittava omasta työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan hyvästä ja luotettavasta linjasta sekä työn järkevästä orga-

nisoinnista. Julkisen sektorin houkuttelevuudesta työpaikkana on huolehdittava ja henkilöstön riittävyydestä sekä pitkäjänteisestä osaamisesta on pidettävä huolta.

Valtionhallinnon uudistamishankkeissa valtion on noudatettava hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja pyrittävä turvaamaan palvelussuhteiden jatkuvuus. Palvelualalla on huolehdittava työntekijöistä, jotka pitävät huolta palvelun tarvitsoista.

Työelämän hyvinvoinnin ja tuottavuuden kannalta keskeisiin työelämäohjelmiin, kuten työelämän kehittämisohjelma TYKESiin ja työsäjäksämisen kysymyksiin keskittyneeseen Veto-ohjelmaan ei hallitus esitä lisää voimavaroja, vaikka ohjelmat ovat tuottaneet hyviä ja kestäviä tuloksia sekä lisänneet tuottavuutta ja työhyvinvointia. Työelämän laadun kehittäminen on suomalaisen työn kansainvälisen kilpailukyvyyn kannalta keskeinen asia.

Työelämän merkittävin kirjaus hallitusohjelmassa on tavoite tasa-arvotupon rakentamisesta. Sosialidemokraatit ovat valmiita tukemaan tavoitetta kaikin tavoin. Kehyksessä ei ole minikäänlaista mainintaa valtion lisäpanoksista koulutettujen, matalapalkkaisten naisten palkkatason korjaamiseen. Varojen puute aiheuttaa epävarmuutta, koska ei tiedetä, kuinka paljon rahaa palkkojen korjaamiseen on käytössä.

Kun kuntatalous kiristyy, mahdollisuudet terveydenhuollon ja vaikkapa vanhustenhuollon kehittämiseen murenevät. Sosialidemokraattien mielestä kuntarakennetta tulee uudistaa niin, että maahamme syntyy entistä elinvoimaisempi kuntarakenne. Tämän pohjalta kuntien omia verotuloja, ennen kaikkea kunnallisverotulopohjaa tulee vahvistaa.

Hallitusohjelmassa eikä kehyksessä ei ole varsinaisesti mainintaa siitä, että kuntien omaa veropohjaa vahvistettaisiin ja vastaavasti riippuvuutta valtion taloudesta pienennettäisiin edellisen hallituksen ja myös eduskunnan hyväksymien kunta- ja palvelurakennemuutostusta koskevien puitelain linjausten mukaisesti. Näyttääkin ilmeiseltä, että välttämätöntä valtionosuusuudistusta ei saada aikaan vaan muutokset uhkaavat jäädä pieniksi. Tämä taas ennakoii välttämättö-

män kunta- ja palvelurakenneuudistuksen hidastumista.

Tuottavuusohjelma

Edellisen hallituksen aikana sovittiin valtion tuottavuusohjelman käynnistämisestä, ja sitä toteutetaan osana valtion kehys- ja budjettiprosessia. Aiemman ohjelman mukaan vuosina 2007—2011 on tarkoitus vähentää valtiolta noin 9 600 työpaikkaa. Tälle vuodelle vähennystarve on 1 100 henkilöä. Viime hallituskaudella tehty päätös lähti siitä, että kaikki toimenpiteet voitiin tehdä henkilöstön luonnollisen poistuman kautta.

Kehyskauden 2008—2011 aikana henkilöstön vähennystarvetta nostetaan tuntuvasti. Kehykseen on lisätty 50 prosentin eli 4 800 työntekijän lisävähennys, jonka toteuttaminen aloitettaneen kehyskauden loppupuolella. Sosiaalidemokraattien mielestä vähennystarpeen näinkin suuri nostaminen heikentää julkisia palveluita sekä uhkaa romuttaa tuottavuusohjelman alkuperäiset myönteiset tavoitteet palveluiden tuottamisen tehostamisesta ja laadun parantamisesta sekä johtaa irtisanomisiin.

Sisäinen turvallisuus

Kansallinen siviilikriisinhallinnan toimintakyky ja voimavarat sekä koulutus on turvattava. Lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminta on edellisen hallituksen valmistelun mukaisesti siirrettävä vuoteen 2010 mennessä kumppanuushankkeista valtion budjettirahoituksen piiriin. Pelastustoimen suorituskyky ja kansalaisten turvallisuus edellyttävät, että pelastushenkilöstön eläkeikää lasketaan.

Hallituksen linjauksen mukaisesti on turvattava operatiivisen poliisihenkilöstön-, rajavartiolaitoshenkilöstön- ja hätäkeskuspäivystäjien määrä. Turvallisuuden ja paikallispoliisin toimintakyvyn näkökulmasta hallituksen ohjelma antaa edellisen hallituksen tavoitteen säilyttää poliisien vahvuus vuoden 2002 tasossa. Erityisesti lupahallinnon henkilöstöön kohdistuva vähentämispressure vaarantaa lupapalvelujen sujuvuuden sekä sitoo poliisin voimavaroja kansalaisten turvallisuutta välittömästi palvelevista

tehtävistä. Rajavartiolaitosta koskeva kiinteistöuudistus tulee toteuttaa tavalla, jossa korvataan rajavartiolaitokselle täysimääräisesti siirrosta aiheutuvat lisämenot. Rajavartiolaitoksen toimintakyky muuttuvassa toimintaympäristössä mm. vihreän rajan toteutuessa turvataan.

Hallitusohjelmassa eikä myöskään hallituksen kehysmietinnössä ei ole esitetty talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaan liittyviä näkökohtia. Sosiaalidemokraatit pitävät välttämättömänä, että edellisen hallituksen aikana käynnistettyä ja tehostettua talousrikostorjuntaa edelleen vahvistetaan.

Sosiaali- ja terveystaloudellisuus

Toimivat hyvinvointipalvelut ovat avainasemassa köyhyyttä ja syrjäytymistä ehkäistäessä.

Hallitus suuntaa vain 250 milj. euroa sosiaali- ja terveyspalvelujen laajentamiseen. Pelkästään ikääntymisestä kehyskaudella aiheutuvien sosiaali- ja terveydenhuollon menojen on kuitenkin arvioitu olevan lähes kaksinkertaisesti tämän verran.

Tulevaisuuden suuri haaste on, miten turvaamme sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja riittävän työvoiman palvelujen tuottamiseen. Edellisen hallituksen käynnistämää kunta- ja palvelurakenneuudistusta tarvitaan juuri palvelujen takaamiseksi tulevaisuudessakin.

Hallitus on tehnyt tietoisin valinnoin siinä, että se ohjaa kuntia muuttamaan sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajasta pelkäksi palveluiden järjestäjäksi. Tämä johtaa palveluiden yksityistämiseen ja lisää kansalaisten eriarvoisuutta. Esimerkiksi kehyspäätöksen mukainen sairausvakuutuksen korvaustason nostaminen hammashoidossa on sinänsä hyvä asia, mutta kun samalla laiminlyödään kunnallisen hammashoidon lisäresurssit, ohjataan ihmisiä yksityiseen hammashoittoon kunnallisen sijaan. Käytännössä siis rapautetaan julkisia palveluita.

Kuntien roolia muuttavalla linjauksella hallitus kasvattaa väestön välisiä elintasoeroja entisestään. Yksityisten palveluntuottajien lisääntyminen edellyttää myös valvonnan tehostamista,

joka luo lisää byrokratiaa ja tehottomuutta sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Hoitotakuulla saatiin merkittävästi lyhennettyä hoitojonoja. Hoitoon pääsyssä on kuitenkin edelleen vakavia puutteita erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa, tutkimuksiin pääsyssä vakavien sairauksien kohdalla sekä vanhusten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudessa. Lisäksi lastensuojelun kasvava tarve sekä sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön riittävyyden turvaaminen vaativat toimenpiteitä.

Kehyspäätöksessään nykyhallitus jättää sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeet ilman riittävästi rahoitusta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijätarve kasvaa vuoteen 2011 mennessä lähes 20 000 työntekijällä. Hallitusohjelman ja valtiontalouden kehyksiä koskevan selonteon kirjausten mukaan kunnat jätetään tämän haasteen kanssa yksin. Kehyspäätöksen rahalliset panostukset kokonaistarpeeseen nähden ovat täysin riittämättömiä ja johtavat käytännössä kuntatalouden heikkenemiseen. Kuntatalouden saaminen tasapainoon edellyttää myös, että kuntasektorin tulevia palkkatarkistuksia tuetaan valtionosuuksin, mutta lisärahoitusta ei kehyksistä löydy.

Hallituksen kaavailemassa sosiaaliturva-uudistuksessa on syytä selvittää vähimmäistoimeentulon turvaavien etuuksien taso ja keskinäiset suhteet. Sosiaaliturvajärjestelmää on mahdollisuuksien mukaan selkiinnyttävä ja yksinkertaistettava.

Vanhustenhuolto, omaishoito, vammaispalvelut

Hallitukselta puuttuu selkeä valtakunnallinen linjaus ja rahoitus vanhusten ja vammaisten julkisten palvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Vanhustenhuollon ongelmat eivät ratkea erillisillä pienillä toimenpiteillä. Vanhustenhuollon kestävä ja laadukkaaseen kehittämiseen tarvitaan selkeä suunnitelma, selkeät vanhustenpalvelujen tasoa ohjaavat normit ja riittävä rahoitus.

Kansalaisten tasavertaisuus omaishoidossa on turvattava. Omaishoidon kattavuutta pitää parantaa ja sen tukea kehittää. Omaishoitajajärjestel-

män kehittäminen vaatii kehysselonteossa luvattua huomattavasti enemmän resursseja. Pelkätään omaishoidon tukeen tarvittaisiin omaishoidosta tehtyjen selvitysten mukaan lisämäärärahaa vuoteen 2012 mennessä noin 110 milj. euroa.

Hallitus lupaa turvata vaikeavammaisille henkilökohtaisen avustajan palvelut. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan henkilökohtaisen avustajan turvaamisen kustannusten on arvioitu vaativan minimissään 40 milj. euroa ja laajimmillaan 400 milj. euroa vuodessa. Ajatellen vanhustenpalveluihin kehyskaudella tarvittavien arvioitujen resurssien suuruutta ja kehyksessä sosiaali- ja terveydenhuoltoon varattujen valtionosuuslisäyksen vähäisyyttä on tämänkin hallitusohjelman kirjauksen toteutumista syytä epäillä. Myös vammaisten yhdenvertaisuuden ja osallisuuden takaamiseksi vaadittavat muut toimenpiteet, kuten tulkki- ja viestintäpalvelujen kehittäminen, jäävät kehyksissä huomiotta.

Myös koko veteraanisukupolven hyvinvoinnista huolehtiminen ja veteraanien ja sotainvalidien sosiaaliturvan ja palvelujen kehittäminen ovat kannatettavia linjauksia. Hallitus ei ole kuitenkaan varannut tavoitteisiin nähden läheskään riittäviä resursseja.

Hallitus on tyytynyt vain kirjaamaan toimenpiteitä osoittamatta niihin rahoitusta.

Asiakasmaksut

Hallituksen aikomus nostaa asiakasmaksuja 1.8.2008 ja uudistaa maksujärjestelmä siten, että vuodesta 2009 alkaen maksut seuraavat kustannuskehitystä, vaarantaa pienituloisten ihmisten mahdollisuudet käyttää julkisia palveluita, ja se saattaa tulosidonnaisten maksujen kohdalla toisaalta ohjata suurituloisimmat käyttämään yksityisiä palveluita.

Sosialidemokraatit eivät hyväksy asiakasmaksujen korotuksen sitomista elinkustannusindeksiin, koska samaan aikaan sosiaaliturva-etuuksien kohdalla vastaavaa korotusta ei toteuteta. Mielestämme on tärkeää, että asiakasmaksujen korotuksella ei estetä pienituloisten palveluiden käyttämistä. Mikäli asiakasmaksut seuraavat kustannuskehitystä, tulee myös tulon-

siirrot ja sosiaaliturvaetuudet sitoa indekseihin nykyistä kattavammin.

Vähimmäismaksun asettaminen kokopäivähoitoa käyttäville perheille

Hallitus on päättänyt vähimmäismaksun asettamisesta lasten kokopäivähoitoon. Nykyinen kokopäivähoidon maksuttomuus on tarjonnut päivähoitomahdollisuuden myös pienituloisimmille perheille. Pyrkimys ohjata päivähoitopalvelujen käyttöä on toteutettava siten, että kaikkien lasten oikeus päivähoitoon säilyy käytännössä.

Sosialidemokraatit eivät voi hyväksyä hallituksen päätöstä päivähoidon 0-maksuluokan poistamisesta ja tarveharkinnan käyttöönottamisesta. Se johtaa turhaan byrokratiaan ja eriarvoistaa lasten mahdollisuuden osallistua heille tärkeään päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen.

Lapsiperheiden etuudet

Sosialidemokraattien mielestä on oikeudenmukaista, että kaikkien lapsiperheiden lapsilisä korotetaan. Mielestämme on korotettava perheen ensimmäisen lapsen lapsilisää. Tämän lisäksi lapsilisän ulottamista 17-vuotiaille ja lapsilisän yhteensovittamista opintotuen ja muiden sosiaalietuuksien kanssa tulee selvittää. Myös elatustukea on korotettava. Se kohdentuu voimakkaimmin heikoimmassa taloudellisessa tilanteessa oleville yksinhuoltajatalouksille.

Hallituksen esitys korotuksista lapsilisään kolmannelta lapsesta alkaen tuo tuen piiriin vain viidenneksen perheistä. Lapsilisän yksinhuoltajakorotus ei hyödytä kaikkein pienituloisimpia. Lapsilisän korotus pienentää myönnettävän toimeentulotuen määrää. Sosialidemokraattien mielestä lapsen perusosan tasoa toimeentulotuessa on syytä nostaa lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi. Hallitus ei esitä elatustuen nostamista. Sosialidemokraattien mielestä myös elatustukea on nostettava, sillä se kohdentuu voimakkaimmin heikoimmassa taloudellisessa tilanteessa oleville yksinhuoltajatalouksille.

Asumistuki

Asumistuen taso on tällä hetkellä riittämätön, vaikka edellisellä hallituskaudella toimeentulotuesta poistui asumiskuluihin kohdistuva 7 prosentin omavastuu ja eläkkeensaajien asumistukea parannettiin. Sosialidemokraattien mielestä asumistukijärjestelmää tulee parantaa, ja esimerkiksi eläkkeensaajien ja lapsiperheiden asumistukien omavastuuosuuksia on laskettava.

Sairausvakuutus

Sosialidemokraattien mielestä hyvä lääkehoito on oleellinen osa terveydenhuoltoa. Lääkekorvausten kustannusten hillitseminen on aiheellista potilaan kannalta. Se ei kuitenkaan saa johtaa potilaan maksamien lääkekulujen kasvuun eikä hoidon kannalta epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin.

Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutuksesta johtuvien menojen siirtäminen kehyksen piiriin on ongelmallista ja vastoin sairausvakuutuksen rahoitusuudistukselle asetettuja tavoitteita ja periaatteita. Hallituksen esittämä muutos saattaa pahimmillaan johtaa siihen, ettei Kansaneläkelaitos pysty hoitamaan lakisääteisiä tehtäviään.

Sivistys- ja tiedepolitiikka

Perusopetus

Tasa-arvoinen perusopetus ja laaja esiopetus ovat sivistisyhteiskuntamme kivijalka, jolle ammattiin opiskeleminen tai muut jatko-opinnot pohjautuvat. Laaja yleissivistys, hyvät perustaidot ja vahva ammattiosaaminen ovat sekä yhteiskunnassa että työelämässä selviytymisen edellytys. Nämä taidot mahdollistavat työpaikan tai -tehtävien vaihdon ja uudelleen työllistymisen. Lisäksi ne antavat turvaa muutokseen.

Vaikka keskimääräinen opettaja-oppilas-suhde on viime vuosina laskenut, ongelmana on suuri opetusryhmäkokojen vaihtelu kunnittain, jopa koulujen välillä samassa kunnassa. Hallitus ei valitettavasti esitä opetusryhmien maksimikoon määrittämistä lainsäädännöllä.

Tasa-arvoinen perusopetus sekä koulutuksen ja opetuksen korkea taso ovat Suomen menestyksen perusta. Hallitusohjelmassa on asetettu erinomainen tavoite opetusryhmien pienentämisestä sekä tuki- ja erityisopetuksen vahvistamisesta. Valitettavasti kehyspäättökseen sisältyvät 80 miljoonan euron määrärahat perusopetukseen ovat riittämättömät. Hallitusohjelmatavoitteet tulee toteuttaa heikentämättä kuntataloutta.

Opintososiaaliset asiat

Opiskelijoiden opintososiaalisen aseman parantamista tulee jatkaa. Opintorahaa pitää korottaa heti vuoden 2008 alusta. Korotusten ohella sosiaalidemokraattien mielestä tarvitaan laaja-alainen opintotukijärjestelmä uudistus. Nykyinen järjestelmä ei riittävästi kannusta opiskelijoita keskittymään täysipäiväisesti opintoihin. Se ei myöskään seuraa muun sosiaaliturvan kehitystä. Myös muiden kuin korkeakouluissa opiskelevien opintotuen tulee olla vanhempien tuloista riippumaton itsenäisesti asuvien täysi-ikäisten kohdalla.

Toisen asteen ammattiin opiskelevien sekä ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoa tulee parantaa.

Korkeakoulut

Taloudellinen kasvu edellyttää tuottavuuden ja osaamisen vahvistamista. Panostusta tutkimukseen ja tuotekehitykseen on lisättävä vähintään viidellä prosentilla vuodessa. T&K-toiminnan kehittämiseen varataan 90 milj. euroa, vaikka pääministerin puheenjohtaman tiede- ja teknologianeuvoston lähivuosien kehittämisohjelmassa tähän esitettiin 400 milj. euroa lisää tällä vaalikaudella.

Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on turvattu tulevaisuudessa. Tämän lisäksi ammattikorkeakouluille on varattava riittävä rahoitus tutkimus- ja kehitystyöhön.

Yliopistojen perusrahoitusta on vahvistettava. Hallitusohjelman kirjaus 80 miljoonan euron panostuksista yliopistojen perusrahoitukseen on riittämätön, etenkin kun tuottavuusohjelma leikkaa siitä kehyskauden aikana 44 milj. euroa. Tuottavuusohjelman vähennykset

ovat niin isoja, että ne tulevat vaikuttamaan myös opetus- ja tutkimushenkilöstöön.

Huippuyliopiston rahoittaminen ei saa heikentää muiden yliopistojen rahoitusta ja tasavertaisia mahdollisuuksia tieteen tekemiseen.

Ammatillinen ja aikuiskoulutus

Koulutuksellisen tasa-arvon heikentäminen näkyy erityisesti ammatillisen ja aikuiskoulutuksen osalta: hallitus asettaa esteitä osaavan työvoiman saatavuudelle tulevaisuudessa esittämällä ammatilliseen koulutukseen vain 2 000 lisäpaikkaa. Lisäpaikkoja tarvittaisiin todellisuudessa miltei kolminkertainen määrä. On huolehdittava myös vähän koulutetun tai vanhentuneen tutkinnon varassa olevan aikuisväestön kouluttamisesta. Vapaan sivistystyön resurssit on turvattava.

Eri ammateissa vaaditaan yhä monipuolisempia osaajia ja jatkuvaa uudelleen kouluttautumista. Suomeen tarvitaan kattava, työelämälähtöinen aikuiskoulutusjärjestelmä, joka mahdollistaa ammattitaidon ylläpitämisen ja uusimisen.

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus typistetään hallitusohjelmassa koskemaan pelkästään ammatillisesti suuntautunutta aikuiskoulutusta. Satsaaminen aikuiskoulutukseen ei valitettavasti näy riittävästi kehyksissä. Ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuuden vuosittainen vähentäminen 5 miljoonalla eurolla ei ole perusteltua, sillä kokonaan vailla toisen asteen tutkintoa olevia työntekijöitä on työelämässä edelleen yli 300 000 ja joka vuosi jää lähes 20 % ikäluokasta ilman ammatillista tutkintoa. Aktiivinen, täysi kansalaisuus on oltava keskeinen aikuispoliittinen tavoite.

Hallituksen esitys oppisopimuskoulutuksen paikkojen lisäämisestä on tervetullut, kuitenkin samaan aikaan muita toimia karsitaan muun muassa lakkauttamalla heikoimman pohjakoulutuksen saaneisiin työssä oleviin ihmisiin kohdistunut Noste-ohjelma ja leikkaamalla ammatillisesta lisäkoulutuksesta ja jätetään vähän koulutetut tai vanhentuneen tutkinnon varassa olevat ihmiset kovin yksin.

Heikennettäessä jo muutenkin heikoimmassa asemassa olevan aikuisväestön koulutusmahdollisuuksia jaetaan yhteiskuntaa kahtia ja lisätään eriarvoistumista. Tätä emme voi hyväksyä.

Veikkauksen voittojen tuloutus

Kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön rahoituksesta merkittävä osa tulee veikkausvoittovaroista. Hallituksen esitys veikkauksen voittotuloudesta on sekä jakosuhtelain että eduskunnan yksimielisen linjauksen vastainen. Eduskunta on edellyttänyt, ettei veikkauksen tuottoja käytetä budjettimenojen kattamiseen. Nyt mm. Senaatti-kiinteistöjen vuokria ja Kansallisteatterin lainanhoitokuluja ollaan siirtämässä veikkausvoittovaroista katettaviksi yli 20 miljoonan euron edestä. Tämä on lain ja eduskunnan vahvan hengen vastaista ja tuomittavaa. Veikkausvoittovaroja ei saa ottaa muuhun käyttöön kuin siihen, johon ne kuuluvat: tieteelle, taiteelle, liikunnalle ja nuorisotyölle.

Budjettimenojen rahoittamisesta veikkaurahoin on haluttu päästä eroon, koska näin estetäisiin jatkuvat yritykset murtaa Suomen rahapeliyhtiöiden yksinoikeusjärjestelmää. EU-komissio on vaatinut Suomelta selvityksiä yksinoikeusjärjestelmän säilyttämisen perusteista.

Suomi on perustellut käytössä olevaa yksinoikeusjärjestelmää sillä, että varat käytetään yleishyödyllisiin tarkoituksiin, ei esimerkiksi valtion lakisääteisten menojen kattamiseen.

Asunto- ja ympäristöpolitiikka

Sosialidemokraattien mielestä hallituksen ja eduskunnan on sitouduttava voimakkaisiin toimiin ilmastomuutoksen ehkäisemiseksi. Ympäristöministeriön hallinnonalan supistuva menokehitys ja valtion tuottavuusohjelman toteuttaminen ja tähän perustuva henkilöstön määrän pienentäminen ovat hallitukselta hyvin huolestuttavia signaaleja ilmastomuutoksen kannalta. Henkilöstön määrän pienentäminen ei saa johtaa ympäristöhallinnon laadun heikkenemiseen. Edessämme on suuria haasteita, joiden hoitamisen

edellyttää osaavaa henkilöstöä ja vankkaa tietopohjaa.

Ympäristöministeriön sisäiset tutkimusmäärärahat eivät ole riittävät. Tästä kärsii ilmasto-oliittinen ja Itämeren suojelemiseksi tehtävä taustatyö.

Itämeren tilan parantamiseksi on jatkettava yhteistyötä lähialueilla, mm. Pietarissa sekä torjuttava alusvahinkoja Itämerellä. Itämeren suojelun yhteydessä ei puhuta maatalouden päästöistä, vaikka ne ovat yksi Itämeren suurimmista saastuttajista. Kehyksissä maatalous saa lisää tukea, mutta ei uusia velvoitteita. Sosialidemokraatit tulevat vaatimaan maatalouden ympäristötuen kriittistä puolivälitarkastelua.

METSO-ohjelman jatkon turvaaminen on kirjattu uuteen hallitusohjelmaan. Sosialidemokraatit ovat kuitenkin huolissaan METSON jatko-ohjelman täyttymisestä. Jatkossa on turvattava, että myös ympäristöministeriö saa tarvittavat resurssit METSO-ohjelman toteuttamiseksi.

Sosialidemokraatit olisivat halunneet ilmastopoliittisesti tärkeän ja kunnianhimoisen hallitusohjelman yhdyskuntarakenteen tiivistämiseksi. Valitettavasti hallitusohjelma ei kykene vastaamaan asuntopoliitiikan suuriin haasteisiin, erityisesti sosiaalisen asuntotuotannon osalta. Ohjelmaan kirjattu kunnallistekniikka-avustuksien myöntäminen on myös ollut sosialidemokraateille tärkeä tavoite. Olisi ollut toivottavaa, että hallitus myös seuraisi, miten avustukset tukevat tiivistä yhdyskuntarakennetta ja tasapainoista asuntotuotantoa.

Pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa asuntotuotanto ei riitä kattamaan tarvetta. Asuntojen puute vaikuttaa työvoiman liikkuvuuteen, työn ja työvoiman kohtaanto-ongelmaan sekä työllisyyteen. Tulevaisuudessa tarvitaan vahvoja toimia pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten asunnontarjonnan parantamiseksi.

Aravalainojen myöntämisestä luovutaan. Hallitusohjelma ei tarjoa siis mitään keinoja sosiaalisen asuntotuotannon elvyttämiseksi, eikä aravalle tarjota mitään vaihtoehtoja, uuden-

aikaistettua mallia. Esimerkiksi korkotuen ehtojen parantaminen olisi ollut tärkeää.

Korjaus- ja energia-avustuksia koskeva kehys on riittämätön. Koska väestö ikääntyy, rahoitusta on varattava riittävästi esimerkiksi hissiavustuksiin ikääntyvän väestön asunto-olojen kehittämiseksi esteettömämmäksi.

ARAn erityisryhmien investointiavustus jää vielä auki, vaikka rahat ovat lopussa. Sosiaalidemokraattien mielestä valtuus on riittämätön. Valtuuteen on tarve tehdä korjauksia jo kuluvan vuoden lisätalousarviossa eduskunnan edellyttämällä tavalla. Samoin myös tulevina vuosina valtuuden riittävyydestä on huolehdittava.

Liikenne

Valtioneuvoston kehyksissä vuodelle 2008—2011 liikenteeseen suunnatut määrärahat on yksiselitteisesti alibudjetoitu ja jäämässä jälkeen tarpeen vaatimasta tasosta. Tämä tarkoittaa sitä, että varsinkin perustienpito, perusradanpito ja joukkoliikenteen kehittäminen ovat vakavasti uhattuina. Seurauksena on liikenneturvallisuuden väheneminen, suomalaisen elinkeinoelämän ja kilpailukyvyn heikkeneminen sekä ympäristöpolitiikan kärsiminen. Osa edellisen hallituksen päättämistä hankkeista ja peruskorjauksista lykkääntyy.

Viime vaalikaudella osoitettiin lisätalousarvioissa 40 milj. euroa liikenneministeriön hallinnonalan tarpeisiin. Lisätalousarviomenettely sopii huonosti pitkävaikutteisten hankkeiden rahoitustavaksi. Perusväylänpidon rahoitustasot on nostettava todellisen tarpeen vaatimalle tasolle vuotuisen talousarvion yhteydessä. Asiantuntijalausuntojen perusteella lisätalousarviomenettelyn johdosta asianomaiset työt tulevat 20 % kalliimmaksi verrattuna normaaliin urakointiin.

Alempiasteisen tieverkoston ja vähäliikenteisen rataverkoston rappeutuminen uhkaa suomalaiselle elinkeinolle tärkeätä puunsaannin turvaamista. Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) arvion mukaan hallituksen kehyspäätökseen vuodelle 2008 tehty 20 miljoonan euron lisäys ei

ole riittävä. EK:n mukaan puunhankinnan logististen toimintaolosuhteiden parantaminen edellyttää perusväylänpitoon 50 milj. euroa vuodessa ja ratojen peruskunnostuksiin 107 milj. euroa. Vähäliikenteisiä ratoja uhkaa lakkauttaminen jo tänä kesänä. Nykyistä rataverkkoa ei voida pitää tehokkaasti ja turvallisesti liikennöitävässä kunnossa esitetyllä rahoitustasolla. Määrärahan nostotarve on välttämätön.

Valtionrautatiet tulouttaa 30,4 milj. euroa osinkoja, jotka vastoin aikaisempia päätöksiä ollaan suuntaamassa muualle kuin perusradanpitoon. Kehäradan lykkääminen on pettymys monille eri tahoille. Sen vaikutukset ulottuvat liikennepolitiikan lisäksi elinkeino-, ilmastot- ja asuntopolitiikkaan koskien välittömästi lähes kolmeakymmentätuhatta ihmistä.

Sosialidemokraatit edellyttävät, että rautateiden sähköistämistä jatketaan ministerityöryhmän ehdotusten mukaisesti, kuten eduskunta yksimielisessä lausunnossaan edellytti viime talousarvion yhteydessä. Ratojen sähköistämispäätöksiä on tehtävä välittömästi, jotta sähköistystöitä voidaan jatkaa toisten töiden valmistuttua ilman, että alan osaaminen Suomesta loppuu.

Joukkoliikenteen peruspalvelutason lähtökohtana tulee olla jokaisen suomalaisen jokapäiväisen arkielämän liikkumisen turvaaminen sekä paremman ilmastopolitiikan noudattaminen. Valtiovarainvaliokunta totesi viime joulukuussa, että joukkoliikenteen palvelutasoa ei voida parantaa määrärahan vähyyden vuoksi. Lisäksi eduskunta edellytti, että joukkoliikenteen tuki ulotetaan koskemaan myös pääkaupunkiseudun sekä Tampereen ja Turun seudun joukkoliikennettä. Joukkoliikenteen kehittämisessä on noudatettava eduskunnan aikaisemmin linjaamia päätöksiä. Kehyksessä suurten kaupunkien joukkoliikennetuki on lykätty kehyskauden loppuun ja tuen taso määritelty riittämättömäksi.

Sosialidemokraatit linjasivat hallitustunnusteluissa, että liikenneväylien rakentaminen ja rahoitus on pidettävä vuosittain vakaana ja liikenneyhteydet on nähtävä keskeisenä osana kansallista kilpailukykyä. Liikennepolitiikalla parannetaan kansalaisten hyvinvointia sekä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Sosialidemokraatit

vaativat, että perusväylänpidon rahoitustasoa nostetaan, hallituskauden aikana aloitetaan E18-tien rakentaminen moottoritieksi Koskenkylästä Vaalimaalle, Lahti—Vainikkala-rataa parannetaan sekä Kehäradan ja Espoon metron rakentaminen aloitetaan.

Työmarkkinat

Kehyspäättöksessään hallitus on päättänyt suunnata työllisyysmäärärahoja uudelleen. Hallitus vähentää voimavaroja työvoimapolitiittisista toimenpiteistä, valmentavasta koulutuksesta ja valtio- ja kuntasektorin tukityöllistämisestä noin 80 miljoonalla eurolla. Työhallinnon rahoittamissa toimenpiteissä on vuonna 2008 11 000 henkilöä ja vuonna 2011 noin 15 000 henkilöä vähemmän kuin tänä vuonna.

Rakennemuutosten hallinnassa sekä vaikeimpien työttömyysalueiden apuna ovat olleet työllisyysperusteiset investointirahat, joita hallitus nyt vähentää 30 miljoonasta eurosta 8 miljoonaan euroon.

Sosialidemokraatit kannattavat työmarkkinatuen ylläpitokorvauksen korottamista mitä pikimmin. Ylläpitokorvauksen korotuksen tulee koskea myös työttömyyspäivärahan ja toimeentulotuen saajia, jotka jo tällä hetkelläkin saavat ylläpitokorvausta. Lisäksi vain yhden euron suuruinen korotus on riittämätön ja tulisi myös tehdä aiemmin kuin vuonna 2010.

Jo ennen sosiaaliturvan uudistamista on välttämätöntä korottaa työttömyysturvan tasoa. On suuri epäkohta, että merkittävä osa työttömistä joutuu hakemaan toimeentulotukea työttömyysturvan riittämättömyyden vuoksi.

Viime vaalikaudella toteutettu työmarkkinatukiudistus on tuottanut myönteisiä tuloksia vähentämällä pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä. Olennainen rooli on ollut vaikeasti työllistyville moniammatillista apua tarjoavilla työvoiman palvelukeskuksilla. Työvoiman palvelukeskusten toiminnan jatkosta ei hallitusohjelmassa tai kehyksissä kuitenkaan mainita mitään.

Ns. matalapalkkatuen laajentamisella alle 25-vuotiaisiin hallitus panostaa voimakkaasti siihen, että nuoresta työvoimasta tehdään hinnal-

taan edullisempaa yrityksille suhteessa keskiikäisiin työntekijöihin. Kattava yhteiskuntatakuu olisi kaavamaista työntajien välillisten työvoimakustannusten alentamista parempi keino torjua nuorisotyöttömyyttä ja nuorison syrjäytymistä.

Työnantajien ensisijainen ongelma on löytää riittävästi ammattitaitoista ja sopivaa työvoimaa. Työnantajien omissa kyselyissä rekrytointivaikeuksien taustalla on usein puutteet työntekijän työkokemuksessa, ammatillisessa osaamisessa, työpaikkakohtaisessa erityisosaamisessa ja monitaitoisuudessa.

Nuorten työpajatoiminnan rahoituksen lisääminen on myönteistä, mutta koska työvoimapolitiittisten toimenpiteiden rahoitusta samalla leikataan, on uhkana, että rahoitus loppuu niistä toimista, joilla nuoria sijoitetaan työpajoihin.

Hallituksen tuottavuusohjelmassaan asettamat tuottavuustavoitteet ja työvoimahallinnon henkilöstövähennykset, 1 137 henkilötyövuotta, ovat ristiriidassa hyvän valtion työnantajuuden ja hallituksen asettamien tavoitteiden välillä. Vaikka työttömyys alenee, uusien alkavien työttömyysjaksojen määrä on lähes lamavuosien tasolla, koska työelämän rakennemuutos on kiihtynyt.

Maatalous

Maataloutta on voitava harjoittaa koko maassa. Suomella on oikeus täydentää EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa kansallisilla ratkaisulla. Niinpä myös Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) toimintamahdollisuuksien turvaaminen pitkäjänteisesti on maatalouden tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi välttämätöntä.

Tukikriteerit eivät ole kestäviä. Tukien määrällinen ja laadullinen suuntaaminen on arvioitava tavalla, joka vahvistaa maataloustukien vaikuttavuutta ja hyväksyttävyyttä. Rakennetukivaroja on pystyttävä kohdentamaan tehokkaammin ja tukipäätöksiä nopeuttamaan. On varmistettava, että tuet suuntautuvat tilalla vakituisesti asuville päätoimisille, työvaltaisille maatilatalouden harjoittajille.

Lakia maatalouden rakennetuista ollaan tuomassa eduskuntaan. Se on osa maaseutuelinkeinojen rahoituslain kokonaisuudistusta. Lain valmistelua on syytä kiirehtiä. Lakiin on saatava selkeät kriteerit aloitus- ja investointitukien sekä korkotukilainojen myöntämiselle. Uskomme, että tämän myötä myös järjestelmän ennakointivuus paranee.

On kaikkien osapuolien etu, jotta myös jatkossa maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen investointien rahoitusta voidaan selkeyttää ja sen myötä edistää ja kehittää maaseutuelinkeinoja.

Puuhuollon turvaamisen ja puutuoton tavoitteiden varmistaminen edellyttää metsälainsäädännön ajantasaistamista yhteismetsien ja metsälain osalta. Tällöin on perusteltua korostaa metsien uudistamisen ja ensiharvennusten velvoittavuutta.

Kehitysyhteistyö

Edellinen hallitus tavoitteli kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamista 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2010 mennessä. Se nostaisi Suomen samaan ryhmään muiden Pohjoismaiden kanssa Yhdistyneiden kansakuntien asettaman kehitysyhteistyötavoitteen täyttävänä maana.

Nykyinen hallitus ei ole kehyspäättöksessään hyväksynyt kehitysapuvelvoitteidemme täyttämiseen mitään aikatauluja. Suomi on kuitenkin sitoutunut EU:n yhteiseen linjaukseen, jonka mukaan ne jäsenvaltiot, joiden kehitysyhteistyömenot linjauksen tekohetkellä olivat alle 0,51 % bruttokansantulosta, sitoutuvat saavuttamaan kyseisen tason vuoteen 2010 mennessä.

Hallituksen kehitysyhteistyölinjausten mukaan kuitenkin ainoa mahdollisuus täyttää kansainväliset velvoitteemme on epäonnistuminen talouskasvussa, jolloin nyt tehtyjen euomääräisten summien kansantuoteosuus voisi todellisuudessa toteutua. Hallituksen tuleekin sitoutua täyttämään 0,51 prosentin määrärahakehitys vuonna 2010 tarvittaessa lisäämällä kehitysyhteistyömäärärahoja.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraavat kannanotot:

Vastalauseen kannanotot

1. *Eduskunta edellyttää, että eläkkeensaajien verotusta korjataan siten, että samansuuruisten työeläkkeiden ja palkkatulojen veroero poistuu, ja että hallitus antaa asiaa koskevan esityksen eduskunnalle tulevana syksynä, jotta korjaus saadaan voimaan ensi vuoden alusta.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa veropoliittista linjaansa oikeudenmukaisempaan suuntaan niin, että verotus perustuu veronmaksukykyyn ja veropohja pidetään laajana ja tiiviinä eikä suurten omaisuuksien haltijoita vapauteta perintöverosta. On huolehdittava, että perintöveronkevennys suunnataan leskien ja alaikäisten lasten verohuojennuksiin sekä perintöverotuksen alarajan tuntuvaan nostamiseen syksyllä annettavalla esityksellä ensi vuoden alusta.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus poistaa valtion tuottavuusohjelmaan lisätyn 4 800 työntekijän lisävähennyksen kehyskaudelta 2008—2011. Henkilöstön vähennystarpeen nostaminen 50 prosentilla johtaa kaavamaiseen henkilöstön, palveluiden ja turvallisuuden heikentymiseen sekä romuttaa ohjelman alkuperäiset tavoitteet palveluiden tuottamisen tehostamisesta samanaikaisesti hyvän henkilöstöpolitiikan ja laadun parantamisen kanssa.*
4. *Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta valtiontalouden kehyspäättöksessä vuosille 2008—2011 erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten julkisten so-*

siaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamiseksi, kansalaisten tasavertaisuuden vahvistamiseksi omaishoidossa ja henkilökunnan riittävyyden varmistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa.

5. Pienituloisten perheiden subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämiseksi eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu päätöksestään poistaa ns. 0-maksuluokka kokopäivähoidosta.
6. Eduskunta edellyttää, että hallitus korottaa asumistukea, lapsilisää ensimmäisestä lapsesta, elatustukea sekä lapsen perusosan tasoa toimeentulotuessa.
7. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää kehyksessä osoitettuja työllisyysmäärärahoja, jotta osaavan työvoiman saatavuus voidaan turvata ja rakenteellista työttömyyttä alentaa ja jotta estetään kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien ihmisten aseman heikkeneminen, sekä että hallitus lisää työllisyysperusteisia investointimäärärahoja ja osoittaa lisävoimavaroja aikuiskoulutukseen ja lisäaloituspaikkojen saamiseksi ammatilliseen koulutukseen.
8. Työelämäasioihin liittyvä tärkeä hallitusohjelmakirjaus on tavoite tasa-arvotupon toteuttamisesta. Sosialidemokraatit tukevat tasa-arvotupon aikaan saamista. Eduskunta edellyttää, että budjettikehyksiin ja kuntien valtionosuuksiin varataan selkeä ja riittävä määräraha naisten palkkauksen korjaamiseen.
9. Kehyspäätökseen sisältyvät määrärahat perusopetuksen vahvistamiseen eivät riitä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Myös yliopistoille varattu rahoitus on riittämätön, ja tuottavuusohjelman säästöt tulevat tosiasiassa

vaikuttamaan myös opetus- ja tutkimushenkilöstöön. Eduskunta edellyttää, että perusopetuksen ja yliopistojen perusrahoitus turvataan.

10. Liikunnan, kulttuurin ja nuorisotoimen rahoituksesta merkittävä osa tulee Veikkauksen tuotoista. Veikkauksen rahoitusrakennetta ollaan muuttamassa siten, että veikkausvoittovaroista katettavaksi esitetään aiemmin budjettivaroin katettuja menoeriä. Tämä on ristiriidassa eduskunnan yksimielisesti säätämän jakosuhdelain kanssa ja on pois edunsaajien osuuksista. Eduskunta edellyttää, että kehyksessä esitetyjä uusia 20 miljoonan euron menoeriä ei siirretä veikkausvoittovaroilla katettaviksi.
11. Liikenteen kehysmäärärahat eivät mahdollista Suomen kilpailukykyä ja työllisyyttä edistävää liikennepolitiikkaa. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perustienpidon, perusradanpidon ja joukkoliikenteen määrärahojen korottamiseksi ja että hallitus luopuu jo päätettyjen hankkeiden lykkäämisestä sekä jatkaa rautateiden sähköistämistä.
12. On käynnistettävä pikaisesti virallinen Suomen Itämeren suojeleohjelman väliarviointi, jonka pohjalta suojeleohjelman tavoitteita ja toimia tarkennetaan ja tiukennetaan. Hallitus ei esitä riittäviä toimia Itämeren rehevöitymisen torjumiseksi. On tehostettava Itämeren maiden yhteistyötä. Maatalouden päätöt ovat yksi Itämeren suurimmista saastuttajista. Eduskunta edellyttää, että Itämeren suojelemiseksi ja kuormituksen vähentämiseksi toteutetaan maatalouden ympäristötuen kriittinen puolivälitarkastelu.

Vastalause 1

VaVM 6/2007 vp — VNS 1/2007 vp

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2007

Kari Rajamäki /sd
Tuula Haatainen /sd
Reijo Laitinen /sd
Matti Saarinen /sd
Pia Viitanen /sd

Reijo Kallio /sd
Miapetra Kumpula-Natri /sd
Lauri Kähkönen /sd
Jutta Urpilainen /sd
Tuula Väättäinen /sd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Valtioneuvoston selonteko (VNS 1/2007 vp) valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2008—2011 pohjautuu ennusteisiin talouden kehityksestä lähivuosien aikana. Ennusteet BKT:n kasvusta, työllisyyden, ulkomaankaupan kuin myös työn tuottavuuden kehityksestä toteutunevat, mikäli mitään yllättävää ei tapahdu maailmantaloudessa taikka lähiympäristössämme.

Tämä merkitsee, että Suomen kansantalous vahvistuu joka vuosi, aivan kuten on joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta joka vuosi tapahtunut. Talouden myönteinen kehitys antaa hyvät edellytykset puuttua yhteiskunnan kipukohtiin.

Selonteko pohjautuu luonnollisesti hallitusohjelmaan. Sen mukaan hallitus katsoo, että talouskasvu luo mahdollisuuden siihen, että menojen lisäys vuoteen 2007 verrattuna on 1,3 mrd. euroa samalla, kun verot alenevat 1,9 mrd. euroa. Vielä joitakin viikkoja sitten näkemys niin hallitus- kuin oppositiopuolueissakin oli, että talouden niin sanottu jakovara on noin 4,5 mrd. euroa.

Todettakoon, että viime eduskuntakaudella lisäys hyvinvointipalveluihin ja tulonsiirtoihin oli 1,12 mrd. euroa ja veronalennukset olivat yli 3 mrd. euroa. Jakovaran käyttäminen edellä mainitulla tavalla kasvatti tuloeroja yhteiskunnassa.

Kristillisdemokraatit esittivät viime kaudella oman vaihtoehdonsa hallituksen linjalle. Mielestämme kasvaviin ongelmiin etenkin vanhustenhuollossa ja terveydenhoidossa olisi pitänyt tarttua päättäväisesti ja hoitaa epäkohdat kuntoon. Tiettyjä valmiste- ja välillisiä veroja esitimme korotettavaksi, jotta rahaa edellä mainittuihin tärkeisiin kohteisiin olisi saatu.

Linjamme ei ole muuttunut vaan pikemminkin vahvistunut. Näemme välttämättömänä korjata yhteiskunnan suuria ongelmia pikaisesti kuntoon, koska välttämättömien toimenpiteiden ja panostusten siirtäminen tuonemmaksi

pahentaa vain tilannetta ja käy yhteiskunnalle yhä kalliimmaksi.

Selonteon käsittely eduskunnan eri valiokunnissa osoittaa, että hallituksen valitsemalle linjalle löytyy parempi vaihtoehto.

Ulkoasianvaliokunta on keskittynyt lausunnonsa lähinnä kehitysyhteistyökysymykseen. Rivien välistä käy ilmi, että sitoumuksemme nostaa määräraha 0,7 prosenttiin BKT:sta ei toteudu, jos vuonna 2010 ollaan vasta 0,51 prosentissa.

Ympäristövaliokunta kiinnittää vakavaa huomiota ympäristöministeriön hallinnonalan supistuviin menokehyksiin. Valiokunta toteaa yksimielisesti, että "korjaus- ja energia-avustuksiin tulee osoittaa enemmän rahoitusta kuin kehyspäätöksessä erikseen mainittu 10 miljoonan euron lisäys".

Puolustusvaliokunta "ei pidä toiminnallisesti järkevänä sitä, että uskottavaa puolustusta ja aluevalvonnan kannalta keskeistä puolustusmateriaalia ei voida hyödyntää suunnitellusti varaosapuutteen takia".

Lakivaliokunta kiinnittää vakavaa huomiota niihin seurauksiin, joita 720 henkilötötyvuoden suuruinen vähennystavoite merkitsee tuomioistuinlaitoksen kohdalla.

Liikenne- ja viestintävaliokunta "kiinnittää vakavaa huomiota" liian pieniin määrärahoihin ja "pitää tilannetta huolestuttavana". Perusväylänpidon rahoitus ei ole yksimielisen valiokunnan mielestä riittävä, ja valiokunta pitää "välttämättömänä, että kehysten rahoitus saadaan kestäväle tasolle".

Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää myös huomiota tieverkoston puutteisiin.

Sivistysvaliokunta on "huolestunut tuottavuusohjelman vaikutuksista yliopistoille" ja pitää välttämättömänä, ettei tuhannen (1 000) henkilövuoden vähennystä "kohdenneta opetus- ja tutkimushenkilöstöön". Ikäluokkien pienenemisestä johtuva säästö 80 milj. euroa ei saa johtaa siihen, että se heikentäisi kuntataloutta, toteaa valiokunta.

Hallintovaliokunta pitää "välttämättömänä, että valtiontalouden kehyksiin sisällytetään myös vastaisuudessa kuntien harkinnanvaraiset avustukset". Valiokunta varoittaa myös siitä, että säästäminen kustannuksista piittaamatta ei johda hyvään lopputulokseen. Toteamuksen taustalla on tuottavuusohjelman orjallinen noudattaminen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa kuntien valtionosuuksien vähentämisen asiakasmaksutulojen tarkistusta vastaavalla määrällä olevan vastoin hallitusohjelmaa. Alkoholiveroa pitäisi yksimielisen valiokunnan mielestä korottaa pikaisesti ja enemmän kuin mitä hallitus ohjelmassaan esittää.

Asiantuntijoiden kuulemisessa on kiinnitetty huomiota varsinkin perustien ja perusradan tämän päivän kuntoon. Määrärahan tarve molempiin on huomattava.

Yliopistojen perusrahoitukseen tarvitaan hallituksen esittämän 20 miljoonan euron vuosittaisen lisäpanostuksen sijasta vähintään 50 milj. euroa vuodessa. Huippuyliopiston perustaminen ei saa johtaa muiden yliopistojen kehittymismahdollisuuksien vaikeutumiseen.

Kuntien taloudellinen tilanne vaikeutuu, mikäli hallitus ei toimi hallitusohjelman mukaisesti siten, että kuntien uusiin ja laajeneviin tehtäviin sovelletaan vähintään 50 prosentin valtionosuutta.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraavat kannanotot:

Vastalauseen kannanotot

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus lopettaa tie- ja rataverkoston tason alentamisen ja varaa selvästi enemmän rahaa perustien- ja perusradanhoitoon ja kunnossapitoon.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa verotuksen rakennetta niin, että se olisi sosiaalisesti oikeudenmukaisempi, edistäisi työllisyyttä, ohjaisi kansalaisten kulutusta terveellisempään ja ympäristöystävällisempään suuntaan.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo koko tuottavuusohjelman perusteluineen selontekona tai tiedonantona eduskunnan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.*
4. *Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää ns. 0-maksuluokan lasten kokopäivähoidossa.*
5. *Eduskunta edellyttää, että hallitus pidättäytyy sitomasta sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja indeksiin, mikäli vastaavia etuuksia ei sidota indeksiin.*
6. *Eduskunta edellyttää, ettei asiakasmaksujen mahdollisia korotuksia vähennetä kuntien valtionosuuksista vaan että niillä vahvistetaan kuntien taloutta.*
7. *Eduskunta edellyttää, että hyvinvointipalveluihin ja erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstön palkkojen korottamiseen varataan selvästi enemmän määrärahoja ja että kasvannutta köyhyyttä pienennetään korottamalla eräitä tulonsiirtoja.*
8. *Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti tuo eduskuntaan esityksen sekä alkoholi- että tupakkaveron korottamiseksi. Alkoholiveron korotuksen tulee olla sellainen, että sen vaikutukset*

alkoholin kulutukseen ja kansanterveyteen ovat mahdollisimman suuret.

9. *Eduskunta edellyttää, että hallitusohjelmassa annetusta lupauksesta kun-*

tien 50 prosentin valtionosuudesta uusien ja laajenevien tehtävien osalta pidetään kiinni.

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2007

Bjarne Kallis /kd

VASTALAUSE 3

*Perustelut***Oikeudenmukaisuus**

Vasemmistoliitto pitää tärkeänä oikeudenmukaisuuden lisäämistä, kun markkinoiden toiminta on omiaan kasvattamaan tulo- ja varallisuuseroja. Edellinen hallituksen politiikka ei kuitenkaan pyrkinyt tulo- ja varallisuuserojen kasvun hillitsemiseen ja suoranaisten lapsiperheiden köyhyyden poistamiseen. Ei siitäkään huolimatta, että talouden kasvu oli useita vuosia ollut riippää ja Suomi vauraampi kuin koskaan. Vanhasen I hallituksen veropolitiikka suosi hyvätuloisia ja varallisuusveron poisto 30 000:ta Suomen rikkainta. Hallitus alensi myös perintöveroa sellaisissa tapauksissa, joissa perintö muodostuu maatalous- tai muusta yrityksestä.

Uusi Vanhasen II hallitus jatkaa suotuisissa oloissa. Tästä huolimatta se kieltäytyy oikeudenmukaisuutta lisäävistä vero- ja sosiaalipolitiikan toimista. Se peräti aikoo panna kaikkein pienituloisimmat maksamaan päivähoitomaksua samalla, kun yritysperinnöt vapautetaan kokonaan verosta.

Näistä syistä emme ole voineet hyväksyä hallituksen politiikkaa ja sitä, miten se ilmenee kehyssohteissa.

Myönteisenä pidämme toki elintarvikkeiden arvonlisäveron alennusta. Se kohdentuu paremmin ja oikeudenmukaisemmin kuin vastaavaan suuruinen tasaprosenttinen tuloveron alennus.

Myönteistä on myös se, että hallitus on luvannut oikaista sen epäkohdan, että eräissä tulo- luokissa eläkeläisiä verotetaan ankarammin kuin palkansaajia. Valitettavasti tätä epäkohtaa hallitus ei aikone välittömästi poistaa.

Vasemmistoliiton mielestä kaikkia henkilö- tuloja eli ansio-, sosiaaliturva- ja pääomatuloja pitää verottaa yhden ja saman progressiivisen tuloveroasteikon mukaan. Henkilökohtaisen verotettavan tulon alarajaa on nostettava 10 000 euroon vuodessa.

Verotuksen kokonaistuotto tulee säilyttää sellaisena, että

1) kansalainen saa tarvitsemansa palvelut syntymästä vanhuuteen

2) kansalaisen toimeentulo voidaan turvata tulottomina kausina

3) kansalainen saa mahdollisimman hyvät tiedolliset valmiudet koulussa

4) yhteiskunnan aineellista ja henkistä perustaa (infrastrukturi, tiede ja kulttuuri) voidaan kehittää nykyaikaisen yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti.

Samalla vähimmäisetuustien tasoa on korotettava.

Pidämme hallituksen suunnittelemaa opintotuen parantamista riittämättömänä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osalta kehyssohteita tuottaa pahan pettymyksen. Hallitusohjelmassa luvataan sosiaali- ja terveydenhuollon osalta yhteensä 106 hyvää tai siihen viittaavaa, mutta kehyssohteissa osoitetaan rahat yksiselitteisesti vain kolmeen. Kehyspäättöksen keskeinen ongelma on siinä osoitettujen rahojen riittämättömyys erityisesti köyhyyden poistamiseen ja lapsiperheiden sekä vanhusten aseman parantamiseksi tarvittavien uudistusten rahoittamiseen.

Hallituksen kehysarvoalinnoilla on kasvot: kehyspäättöksen sisältyvä vaatimaton köyhyyspaketti ei poista köyhyyttä, vaan köyhien määrä uhkaa nousta reilusti yli 700 000 henkeen tällä vaalikaudella.

Hyvinvointipalveluiden turvaamisen ja sen myötä yhteiskunnallisen tasa-arvon lisäämisen kannalta keskeisessä asemassa on kuntatalouden kestäkyky. Esitetty kehys ei turvaa kuntatalouden kestäkykyä, vaan sosiaali- ja terveysministeriön osalta hallitusohjelman vaikutukset kuntatalouteen ovat valtiovarainministeriön ilmoituksen mukaan ohjelmakaudella 35 milj. euroa negatiiviset. Kun otetaan huomioon niin sanotut automaattiset vaikutukset, ovat vaikutukset 330 milj. euroa negatiiviset.

Köyhyyden ja huono-osaisuuden vähentämiseksi ainakin seuraavien uudistusten rahoitus tulee varmistaa kehyksessä:

Nykyisin pienistäkin sosiaaliturvaetuksista on maksettava kunnallisveroa. Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen kaltainen vähennys tulisi säätää koskemaan kaikkia veronalaisia tulonsiirtoja ja etuuksia. Vähennyksen laajentaminen kaikkiin veronalaisiin sosiaalietuuksiin vähentäisi verotuloja arviolta 310 milj. euroa. Se kuitenkin vähentäisi oleellisesti myös toimeentulotuen tarvetta, jolloin nettokustannus julkiselle taloudelle olisi noin 230 milj. euroa.

Työttömien peruspäivärahan ja työmarkkinatuen taso on alhainen. Tällä hetkellä se on 23,91 euroa päivässä, mikä merkitsee keskimäärin noin 514 euroa kuukaudessa. Koska siitä on maksettava myös veroa, se ei varsinkaan yksin elävillä henkilöillä riitä välttämättömiin elinkustannuksiin, vaan sitä täydennetään asumistuella ja toimeentulotuella. Työttömän peruspäivärahan taso on alentunut 21,2 % suhteessa ansiotason muutokseen aikavälillä 1994—2005.

Neljän euron korotuksen kustannusten voidaan arvioida olevan työttömyysturvajärjestelmässä noin 200 milj. euroa. Kun otetaan huomioon verotulojen lisäys sekä säästöt asumistuki- ja toimeentulotukimenoissa, voidaan arvioida lisäkustannusten olevan julkiselle vallalle noin puolet eli 75 milj. euroa.

Yksilön perusoikeuksien toteutumisen kannalta on pulmallista, että puolison tulot vaikuttavat työmarkkinatukeen. Se lisää myös viranomaisten puuttumistarvetta ihmisten yksityiselämään. Työmarkkinatuen tarveharkinnan vuoksi puolison tulojen kasvu johtaa monissa tapauksissa työmarkkinatuen pienentymiseen ja jopa siihen, että työttömällä ei ole lainkaan omaa tuloa. Vaikka tätä tarveharkintaa on viime vuosina lievennetty, se on edelleen ongelma monissa perheissä. Nettokustannukset verojen lisäyksen jälkeen voidaan arvioida noin 30 miljoonaksi euroksi.

Pitkäaikaistyöttömän asumistuen tarkistamisen aikaraja tulee pidentää kuudeksi kuukaudeksi. Lisäksi yhtäjaksoista työttömyyttä tulee vaatia aikaisemman vuoden sijaan 6 kuukautta.

Säännön soveltaminen tulee ulottaa myös ansiosidonnaisella työttömyysturvalla oleviin matalapalkkaisiin työntekijöihin.

Kun asumistuen tarkistus tapahtuu vasta kuuden kuukauden työssäolon jälkeen, ovat asumistuen lisäkustannukset noin 3 milj. euroa. Mikäli ehtona olevaa vuoden yhtäjaksoista työttömyysaikaa lyhennetään kuudeksi kuukaudeksi, olisivat muutoksen lisäkustannukset ympäristöministeriön arvion mukaan noin 2 milj. euroa vuositasolla. Järjestelmän ulottaminen matalapalkkaisiin, ansiosidonnaisella päivärahalla oleviin työttömiin aiheuttaisi lisäkustannuksia korkeintaan muutamia miljoonia euroja.

Lapsilisä otetaan aina tulona huomioon, kun lasketaan, onko perhe oikeutettu toimeentulotukeen. Lapsilisän korotus vähentää siis vastavasti toimeentulotuen määrää. Tämä merkitsee sitä, että toimeentulotuen varassa oleva perhe ei muiden perheiden tapaan hyödy samalla tavalla lapsilisästä tai sen korotuksesta.

Jos 50 % lapsilisästä katsotaan etuoikeutetuksi tuloksi, toimeentulotuen menot kasvavat arviolta 60 milj. euroa. Yksinhuoltajakorotuksen etuoikeuttaminen lisäisi toimeentulotuen menoja arviolta 12 milj. euroa.

Vuokra-asuntotuotanto on romahtanut ja ARA-järjestelmää ollaan lopettamassa. Asuminen kallistuu, ja vuokrien ennakoidaan nousevan 45—60 % tulevan viiden vuoden aikana. Kehyksessä ei kuitenkaan ole mitään mainintaa siitä, miten tilanteeseen puututaan.

Ympäristöministeriön määrärahat supistuvat. Tätä ei voida pitää perusteltuna ottaen huomioon ne haasteet, jotka ovat edessämme niin paikallisella, kansallisella kuin laajemmalla tasolla. Erityisen ongelmallinen on hallituksen hanke panna maatalousyrittäjien ja elinkeinoelämän edustajat valvomaan ympäristökeskustelua.

Työllisyys

Kehyspäätöksessä työllisyysmäärärahojen taso laskee huomattavasti. Osin se on perusteltua, koska työttömyyden ennakoidaan alenevan. Samalla työttömyys uhkaa kuitenkin muuttua suu-

relta osin rakennetyöttömyydeksi, jonka hoitaminen vaatii huomattavasti enemmän panoksia. Siksi työttömyysmäärärahojen alentaminen tulee tehdä varovaisesti.

Työhallinnon työvoimapolitiikan toimeenpanoon tarkoitetut resurssit on koottu yhdelle pitkälle momentille (34.06.51). Tavoitteena on ollut pyrkiä määrärahojen joustavaan käyttöön. Työministeriö on kuitenkin omalla ohjeistuksellaan ja määräyksillään saanut aikaan sen, että useina vuosina työllisyysmäärärahoja on jäänyt käyttämättä huomattavia summia. Sitä ei voida mitenkään perustella, sillä vieläkin työttömiä on reilusti yli kahdensadantuhannen. Työllisyysmäärärahojen riittävän tason lisäksi ne tulee voida käyttää joustavasti, tehokkaasti ja täysimääräisesti. Esimerkiksi työttömien omaehtoinen toiminta ja työpajat ovat kärsineet määrärahojen niukkuudesta, vaikka rahaa on lopulta jäänyt käyttämättä.

Työllisyyspoliittiset siirtomenot investointeihin vähenevät kehysten mukaan neljäsosaan kuluvan vuoden tasosta (34,7 milj. euroa) vuoteen 2010 mennessä (8 milj. euroa). Määrärahan leikkausta ei ole korjattu sektorikohtaisella rahoituksella, joten kyse on todellisesta leikkauksesta. Työllisyyspoliittisia investointimäärärahoja on käytetty ennen kaikkea rakennemuutosalueilla kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen investointiavustuksiin sekä valtion työllisyysohjelmien rahoitukseen virastoille. Työhallinnon osarahoittamilla hankkeilla voitiin esimerkiksi vuoden 2007 aikana toteuttaa noin 100 miljoonan euron kokonaisinvestoinnit. Uusien työpaikkojen, joita vuosina 2002—2004 syntyi 2 700, keskihinnaksi on laskettu 19 000 euroa.

Työllisyyspoliittiset siirtomenot investointeihin ovat kohdistuneet juuri vaikeimmille työttömyysalueille, ja ne ovat tukeneet sekä monipuolistaneet elinkeinoelämää. Kun samaan aikaan EU-rahoitteisissa ohjelmissa infrastruktuurihankkeiden toteuttaminen vaikeutuu, on työllisyyspoliittisiin investointeihin kaavailtu leikkaus kohtalokas.

Viime vuonna otettiin käyttöön matalapalkkatuki, jossa maksatusperusteeksi määriteltiin

työntekijän yli 54 vuoden ikä ja riittävän pieni palkka. Tuki on korkeimmillaan palkkaluokassa 1 400—1 600 euroa/kk, ja se lakkaa, kun maksettava palkka ylittää 2 000 euroa/kk. Tukea myönnettiin viime vuonna noin 90 milj. euroa. Matalapalkkatuella ei ole kyetty luomaan uusia työpaikkoja, vaan sitä maksetaan jo työssä olevista työntekijöistä. Tuesta kohdentuu kuntasektorille liki puolet.

Nyt matalapalkkatuki aiotaan laajentaa koskemaan nuoria ja vammaisia. Käytettävä määräraha moninkertaistunee. Se ei ole perusteltua, koska tulokset matalapalkkatuen käytöstä ovat surkeat. Tuen avulla luodaan kaksinkertainen vääristävä palkkamekanismi: palkat pidetään keinotekoisesti alhaalla ja sillä ylläpidetään matalaa palkkatasoa erityisesti naisvaltaisilla aloilla. Tuki on siten voimakkaasti sukupuolivalikoivaa ja lisää epätasa-arvoa työmarkkinoilla. Matalapalkkatukikokeilu tulisikin keskeyttää eikä suinkaan laajentaa sitä.

Työnantajia tulisi tukea niin, että työllistämiskynnys ylittyisi ja että työntekijöille voitaisiin maksaa parempaa palkkaa. Matalapalkkatuki on vastikkeetonta tukea ilman työllisyysvaikutusta ja tehottomana tukena tuhlaa valtion varoja.

Peruspalvelubudjetti ja kuntatalous

Hallituksen laatimassa kehyksessä ei ole otettu huomioon tarvetta säätää vanhuspalvelulaki ja varata riittävät resurssit vanhustenhuollon tarpeisiin. Omaishoidon tuki on taattava kaikille saamisedellytykset täyttävälle. Tuen taso on nykyisellään riittämätön. Vaikeavammaisten avustajapalveluista on syytä tehdä vaikeavammaisten oikeus. Myös tähän nähden kehys on riittämätön.

On erittäin todennäköistä, ettei kehykseen hyvinvointipalveluiden kehittämiseen varattu 250 milj. euroa riitä edes pelkkiin vanhustenhuollon tarpeisiin. Vasemmistoliitto on esittänyt säädettäväksi vanhuspalvelulain, joka takaisi riittävän turvan kaikille vanhuksille. Sen kustannukset olisivat valtiolle noin 100 milj. euroa.

Myös omaishoidon tuen kehittäminen on jäänyt resursoimatta. Siihen tarvitaan vähintään 120 milj. euroa hallitusohjelmakaudella. Samoin hallitus lupaa kehittää vammaisten avustajapalveluita vaihteittain. Jos kirjaus tarkoittaa vaikeavammaisten avustajapalveluiden tekemistä subjektiiviseksi oikeudeksi, ei vähintään tarvittavasta 40 miljoonasta eurosta vuotta kohti näy kehyksessä merkkiäkään.

Hallitusohjelman mukaisten politiikkaohjelmien rahoitusta ei ole sisällytetty kehykseen. Jos — ja toivottavasti kun — rahoitus tulee kehyksen ulkopuolelta, ei ole mahdollista tietää, kuinka paljon rahoitusta on käytettävissä. Tämä tietysti estää myös ohjelmien sisällön ja vaikuttavuuden analyttisen etukäteisarvioinnin. Jos taas ohjelmat ovat jo kehyksen sisällä, niiden vaikuttavuus tulee rahojen puuttuessa asettumaan lähinnä kuvailevalle tasolle.

Mielestämme julkisten hyvinvointipalvelujen asiakasmaksuja ei pitäisi lainkaan korottaa, kuten hallitus on esittänyt. Asiakasmaksut ovat jo nyt Suomessa yli eurooppalaisen keskitason, ja niiden korottaminen entisestään leventää epätasa-arvon kuilua suuri- ja pienituloisten välillä.

Hallituksen kehyspäättöksen kummallisuuksiin kuuluu, että kuntien valtionosuuksia tullaan leikkaamaan asiakasmaksujen korotuksia vastaavalla summalla eli valtio ottaa korotukset itselleen ja palveluiden tuottajalle eli kunnille ei jää niistä mitään. Tätä taustaa vasten hallitusohjelman ja kehyslonteon kirjaus, että "asiakasmaksuja tarkistetaan palvelujen saatavuuden ja laadun parantamisen turvaamiseksi" kuulostaa lähinnä irvokkaalta.

Mikäli eduskunnan enemmistö hyväksyy asiakasmaksujen korotuksen, eduskunnan on varmistettava, että asiakasmaksujen korotuksista saatavat tulot jäävät kuntien käytettäväksi palveluiden laadun ja saatavuuden turvaamiseksi.

Ilman riittävää ja osaavaa sekä pitkän päälle myös oikein palkattua henkilöstöä ei ihmisten peruspalveluiden tuottaminen ole mahdollista. Ratkaisevassa asemassa on kuntatalouden kestävyys, ja sen turvaamiseen eivät tämän kehyksen eväät riitä.

Lievästä kuntatalouden kohenemisesta huolimatta kuntien velkamäärän arvioidaan lisääntyvän 700 miljoonalla eurolla vuonna 2008. Velkaantuminen heikentää kuntien mahdollisuuksia järjestää palveluja. Samaan suuntaan vaikuttaa vuosille 2008—2011 arvioitujen kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvuennusteen (4,6 %) alimitoitettu taso. Siksi valtion tulisi jo ensi vuodesta turvata täysimääräisesti — eikä vain puoliksi — kunnille määrättyjen uusien tehtävien kustannukset.

Jokaisella lapsella on oltava oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Hallituksen avaus päivähoitomaksujen 0-maksuluokan poistamisesta sotii tätä periaatetta vastaan. Vasemmistoliiton mielestä juuri nyt on päivähoitomahdollisuuden karsimisten sijaan lisättävä resursseja siten, että jokaiselle lapselle avautuu mahdollisuus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Hallitusohjelmaan on ansiokkaasti kirjattu perusopetuksen laadun kehittäminen. Laadun kehittämiseen ei kuitenkaan riitä pelkät kirjaukset ja hyvä tahto, vaan luokkakokojen pienentämiseen, tuki- ja erityisopetuksen lisäämiseen ja oppilashuollon tukitoimien vahvistamiseen tarvitaan selkeästi myös lisärahoitusta.

Liian moni nuorista syrjäytyy peruskoulun jälkeen jatkokoulutuksesta ja työmarkkinoilta. Pelkkään nivelvaiheeseen keskittyvä pudokastyö ei ratkaise ongelmaa, vaan lasten ja nuorten syrjäytyminen tulisi pysäyttää kaikissa lapsen ja nuoren elämänvaiheissa alle kouluikästä työelämään astumiseen asti. Ennaltaehkäisevä ja varhaiseen puuttumiseen perustuva lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisytyö edellyttää, että kuntiin luodaan moniammatillisia tiimejä seuraamaan lapsen ja nuoren kehitystä.

Käytäntö on osoittanut, että tällä hetkellä Suomessa ylikoulutetaan nuoria viestinnän ja kulttuurin aloille samaan aikaan, kun monelta muulta alalta uupuu aloituspaikkoja. Kehyslinjauksen mukaisesti ammatillisen koulutuksen määrää aiotaan lisätä kahdella tuhannella. Useiden asiantuntijoiden mukaan lisäystarve on kaksin- tai kolminkertainen. Koulutus on suomalaisen yhteiskunnan paras kilpailuvaltti, ja siksi koulutusmäärät tulisi nostaa riittävälle tasolle ja

kohdentaa siten, että koulutus takaa myös työllistymisen.

Valtion tuottavuusohjelma

Valtion tuottavuusohjelmaa aiotaan jatkaa. Se ei ole perusteltua, sillä jo nyt lukuisilla valtion työpaikoilla henkilöstö kamppailee jaksamisen kanssa. Alkuperäisen suunnitelman mukaan aiottiin valtiolta vähentää 17 500 työpaikkaa vuoteen 2011 mennessä, mutta nousseen vastustuksen vuoksi vähennys edellisen hallituksen aikana laskettiin 9 650 työpaikkaan. Nyt tuottavuusohjelman tavoitteita aiotaan kiristää 4 800 työpaikan verran. Valtion tuottavuustavoitteen tueksi ei ole esitetty yhtään selvitystä, tutkimusta tai raporttia, joka osoittaisi tällaisen vähennyksen perustelluksi.

On tarpeen päinvastoin esimerkiksi lisätä tuomioistuinten henkilöstöresursseja siten, että oikeusturvan kannalta ongelmaksi muodostuneet liian pitkät käsittelyajat lyhenevät. Rangaistusten täytäntöönpanon rahoitus on tarpeen nostaa pikaisesti vankeuslain edellyttämälle tasolle ja henkilöstöresursseja lisätä nykyisestä. Samalla on syytä todeta, että myös määrärahojen vankien terveydenhoitokustannuksiin on oltava riittävät.

Muita havaintoja

Kehitysyhteistyön rahoitus

Ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa todetaan Suomen aiemmin tavoitelleen kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamista 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2010 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen nostaisi Suomen samaan ryhmään muiden Pohjoismaiden kanssa Yhdistyneiden kansakuntien asettaman kehitysyhteistyötavoitteen täyttävänä maana. YK:n edellyttämän tason saavuttamisen vuoteen 2010 mennessä on oltava edelleenkin Suomen tavoite.

Vauraana demokraattisena ja teollistuneena länsimaana Suomella on erityisiä velvollisuuksia globaalien hyvinvoinnin edistäjänä. Suomi ja suomalaiset kuuluvat maailman hyväosaisten ihmisten vähemmistöön, joka vaurastuu päivä

päivältä. Enemmistö maailman ihmisistä elää kuitenkin olosuhteissa, missä globaali vaurastuminen ei näy. Sodät, nälänhädät, sairaudet, köyhyys ja makean veden puute ovat ongelmia, jotka koskettavat miljardeja ihmisiä maapallolla. Tälläkin hetkellä noin 2,5 miljardia ihmistä elää alle kahdella dollarilla päivässä, ja 10 miljoonaa lasta kuolee vuosittain sairauksiin, jotka olisivat parannettavissa tai ehkäistävissä.

Köyhyyden vähentämisellä on suorat vaikutukset paitsi kehitysmaiden kansalaisten ihmisoikeuksien toteutumiseen myös koko maailman kansalaisten turvallisuuteen, ympäristön tilaan ja kaupankäynnin mahdollisuuksiin.

Suomessa kehitysyhteistyömäärärahojen nosto nähdään taloudellisena kysymyksenä, todellisuudessa ongelma on moraalinen. Meillä on varaa toteuttaa YK:n edellyttämä velvollisuus kehitysyhteistyömäärärahoissa, mutta ei tahtoa.

Suomen rajan tuntumassa Venäjällä kasvavat sekä terveysongelmat että tuloerot. Orastava kansalaisyhteiskunta ja järjestötyö ovat viime aikoina olleet vaikeuksissa rajanaapurissamme. Venäjällä HIV/Aids-tartunnat yleistyvät maailmanennätysvauhtia ja monin paikoin pienet ja keskisuuret yritykset puuttuvat kokonaan.

Tässä tilanteessa Suomen on tiivistettävä lähialueyhteistyötään muun muassa lisäämällä suoraan tukea sellaisille järjestöille ja yrityksille, jotka ovat luomassa Venäjälle työllisyyden, yritteliäisyyden ja osallisuuden mahdollisuuksia tai ovat ehkäisemässä uusien terveysriskien syntyä. Tähän Suomeakin selkeästi hyödyttävään lähiyhteistyöhön kehyspäättös ei mielestämme anna riittäviä voimavaroja.

Veikkausvoittovarojen käyttö

Emme pidä oikeana veikkausvoittovarojen käyttöä erinäisiin kulttuuritarkoituksiin.

Liikenneväylien kehittäminen ja rahoitus

Perusväylänpidon rahoitus on ollut jo pitkään alempi kuin liikenne- ja viestintäministeriö ja väylävirastot ovat perustellusti esittäneet. Tilanne on huolestuttava, sillä rahoitusvajeen pitkään jatkuessa on uhkana ajautuminen merkittäviin palvelutaso- ja liikenneturvallisuusongelmiin

sekä suuriin kertainvestointitarpeisiin. Perusväylänpidolla tulee nimittäin taata olemassa olevan väyläverkon palvelutaso ja liikenneturvallisuus. Tiehallinnon ja Ratahallintokeskuksen esittämien arvioiden mukaan perusväylänpidon rahoitus on 20 % alle tavoitetason.

Kehyksiin on otettu suurten kaupunkien joukkoliikenteen tukeen 17,5 milj. euroa vuodesta 2010 lähtien (7,5 milj. euroa vuonna 2010 ja 10 milj. euroa vuonna 2011). Vasemmistoliiton mielestä määrärahan tulisi olla suurempi ja koko vaalikauden kattava, jotta sitä voitaisiin käyttää myös lipunhintojen tarkistamiseen.

Sivistys

Pidämme tärkeänä, että taiteen ja tieteen apurahansaajien sosiaaliturvaongelma ratkaistaan pikaisesti ilman, että taiteen ja tieteen ammattilaisista tehdään pakkoyrittäjiä. Kehyskaudella taiteen ns. vapaan kentän toimintaedellytyksiä on syytä parantaa tuntuvasti muun muassa harvinaisuuksien valtionosuuksia lisäämällä. Vuosien 2008–2011 talousarvioiden yhteydessä on tarpeen palauttaa valtionosuudet kuntien kulttuuritoimille vähintäänkin pääministeri Vanhasen ensimmäisen hallituksen leikkauksia edeltäville tasolle.

Innovaatioyliopistoa on perustellusti arvoiteltu. Katsomme, että hanketta ei tulisi toteuttaa.

Opiskelijoiden toimeentulon parantaminen edellyttää laajempaa toimenpidekokonaisuutta, jonka osatekijät ovat:

- opintorahan välitön korotus noin 15 prosentilla,
- opiskelijoiden asumislisän maksaminen ympärivuotisesti,
- alle 20-vuotiaiden, perheettömien, itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden opintotuen määrän irrottaminen heidän vanhempiansa tuloista sekä
- kotona asuvien ja alle 18-vuotiaiden opintorahan minimimäärän korottaminen kuukaudessa lapsilisän tasolle eli nykyisellään 100 euroon kuukaudessa.

Opintuen ostovoiman säilymisen takaisi sen sitominen indeksiin.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraavat kannanotot:

Vastalauseen kannanotot

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee köyhyyspaketin, joka sisältää*

— esityksen, jossa kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen kaltainen vähennys ulotetaan koskemaan kaikkia veronalaisia tulonsiirtoja ja etuuksia,

— esityksen, jossa vähintään 50 % lapsilisästä ja yksinhuoltajakorotus kokonaisuudessaan katsotaan etuoikeutetuksi tuloksi toimeentulotukea määriteltäessä,

— esityksen, jossa työttömien peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotetaan vähintään 4 eurolla, jotta riippuvuus muista tukimuodoista vähenee, ja sama korotus koskee kehyspäätökseen kirjattuja minimipäivärahoja,

— esityksen, jossa puolison tuloihin perustuva tarveharkinta poistetaan työmarkkinatuesta, ja

— esityksen, jossa pitkäaikaistyöttömän asumistuen tarkistamisen aikaraja pidennetään kuudeksi kuukaudeksi ja yhtäjaksoista työttömyyttä vaaditaan aikaisemman vuoden sijaan kuusi kuukautta.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle pikaisesti esityksen sen epäkohdan korjaamisesta, että eräissä tuloluokissa eläkeläisiä verotetaan palkansaaajia ankarammin.*

3. *Eduskunta toteaa hallituksen työllisyyspolitiikassa monia ongelmia, kuten matalapalkkatuen palkka- ja sukupuolirakenteita vääristävän vaikutuksen ja*

tehottomuuden, ammatillisen koulutuksen liian alhaisen kokonaistason sekä työllisyyspoliittisten investointimäärärahojen romahtamisen, ja edellyttää työllisyyspolitiikan korjaamista.

4. Eduskunta ei hyväksy kuntien valtionosuusprosenttien alentamista kehyspäätöksessä esitetyllä tavalla ja edellyttää, että hallitus ottaa huomioon tämän laatiessaan lakiesitystä seuraavaksi nelivuotiskaudeksi vuoden 2008 talousarvion laatimisen yhteydessä. Samalla eduskunta toteaa, ettei kunnilla ole ehdotettujen valtiontalouden kehysten puitteissa mahdollisuutta suoriutua perustehtävistään, ja edellyttää hallituksen huolehtivan vuosien 2008—2011 talousarvioesitystensä yhteydessä siitä, että kehystä kasvatetaan vastaamaan kuntalaisten tarpeita.
5. Eduskunta edellyttää, että epätasa-arvoa lisäävistä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksista ja maksujen sitomisesta indeksiin luovutaan.
6. Eduskunta edellyttää, että päivähoidon nollamaksuluokan poistamisesta luovutaan.
7. Eduskunta edellyttää, että kehyksiin varataan riittävä määräraha terveyden- ja sairaanhoitajien palkkojen korottamiseen.
8. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatuslain uudistus toteutetaan pikaisesti, että varhaiskasvatuspalveluja kehitetään monimuotoisesti myös perhepäivähoidon edellytykset turvaten ja että varhaiskasvatuksen kehystä kasvatetaan vuosien 2008—2011 talousarvioesitysten yhteydessä siten, että jokaiselle lapselle avautuu mahdollisuus laadukkaan varhaiskasvatukseen.

9. Eduskunta edellyttää, että ikäluokkien pienenemisestä koituvat laskennalliset säästöt perusopetuksessa käytetään koulutuksen laadun kehittämiseen eli muun muassa opetusryhmien pienentämiseen, tuki- ja erityisopetuksen lisäämiseen sekä oppilashuollon tukitoimien vahvistamiseen siten, ettei siitä synny kunnille oman rahoitusosuuden kohtuutonta nousua.
10. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti valmistelee esityksen perustaa ja resursoida moniammatillisia syrjäytymisenehkäisytiimejä, joiden tehtävänä on seurata lapsen ja nuoren kasvua varhaiskasvatuksesta ammattiin valmistumiseen asti, että nuorisotakuu toteutetaan myös käytännössä ja että nuorisotakuu laajennetaan koskemaan myös vammaisia nuoria muun muassa lisäämällä resursseja valtion erityiskouluille. Eduskunta edellyttää, että ammatillisen peruskoulutuksen määrä nostetaan työelämän edellyttämälle tasolle ja että ammatillisen perusopetuksen aloituspaikkojen määrästä päätettäessä ratkaistaan myös viestintä- ja kulttuuri-alojen ylikoulutusongelma.
11. Eduskunta edellyttää, että vapaan sivistystyön asemaa vahvistetaan kehyskaudella valtionosuuksia korottamalla ja että vapaan sivistystyön valtionosuusperusteita ei muuteta toteutuneista tunteista asukasperusteisesti. Samalla eduskunta edellyttää, että vapaan sivistystyön kuntarahoituksen pelisääntöjä tarkastetaan valtionosuusuudistuksen yhteydessä ja että hallitus jatkaa vapaan sivistystyön opetuksen kehittämishankkeiden jakamista eli ns. suuntaviivahanketta nykyisen rahoituspäätöksen päätyttyä vuonna 2009.
12. Eduskunta edellyttää, että valtion tuottavuusohjelmaa tarkistetaan siten, ettei se heikennä julkisten palveluiden laa-

tua, saavutettavuutta ja vaikuttavuutta tai aiheuta perusteettomia työpaikka-vähennyksiä.

13. *Eduskunta ei hyväksy kehyspäättökseen sisältyvää päätöstä luopua Suomen aiemmasta kehitysyhteistyömääräraha-aikataulusta. Siksi eduskunta edellyttää, että kehitysyhteistyömäärärahat nostetaan vuoteen 2010 mennessä YK:n esittämälle tasolle eli 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Eduskunta myös toteaa, että kehyspäättöksessä ei ole riittävästi huomioitu sitä kasvavaa tarvetta, mitä lähialueyhteistyöhön on Venäjän kanssa.*
14. *Eduskunta ei hyväksy kehyspäättökseen sisältyvää kulttuurilaitosten kiinteistömenoihin annettavien tukien siirtämistä talousarviosta veikkausvaroilla rahoitettavaksi. Samalla eduskunta katsoo, että hallituksen on pikaisesti laadittava aikataulu, jolla kaikki lakisääteiset toiminnot, kuten alueteatteritoiminta, siirretään veikkausvaroilla rahoitettavista varsinaisen budjettirahoituksen piiriin.*
15. *Eduskunta pitää perusväylänpidon rahoitusta riittämättömänä ja edellyttää näiltä osin kehysten tarkistamista siten, että se pitää sisällään myös Vantaan kehäradan rakentamiseen tarvittavat määrärahat.*

16. *Eduskunta pitää tärkeänä suurten kaupunkien joukkoliikennetuen käyttöönoton nopeuttamista vuodesta 2008 alkaen vaksi ja tuen kasvattamista välttämättömänä.*

17. *Eduskunta edellyttää, että kehyspäättökseen sisältyvä innovaatioyliopiston luominen ei vaaranna muiden yliopistojen toimintamahdollisuuksia. Samalla eduskunta korostaa, että korkeakouluverkostoa tarkasteltaessa turvataan yliopistojen perusopetusresurssit ja vahvistetaan yliopistojen mahdollisuutta toteuttaa ns. kolmatta tehtäväänsä.*

18. *Eduskunta toteaa tarpeelliseksi,*
— että opintorahaan luvattu noin 15 prosentin korotus toteutetaan jo vuoden 2008 alusta,
— että opiskelijoiden asumislisää jatkossa maksetaan ympärivuotisesti,
— että alle 20-vuotiaiden, perheettömien, itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden opintotuen määrä irrotettaisiin heidän vanhempiansa tuloista,
— että kotona asuvien ja alle 18-vuotiaiden opintorahan minimimäärä kuukaudessa korotettaisiin lapsilisän tasolle ja
— että opintuki jatkossa sidotaan elinkustannusindeksiin ja se edellyttää kehysten tarkistamista.

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2007

Mikko Kuoppa /vas
 Minna Sirnö /vas
 Matti Kauppila /vas